

Nr 2 2009

KUST- POSTEN

och RÖRLIGA BLADET

KUST POSTEN

Organ för KA 2:s Kamratförening

Nr 2 2009 årgång 71

Utges av KA 2:s Kamratförening

Redaktör och ansvarig utgivare: OLLE MELIN
Adress: Författarevägen, 9 371 63 LYCKEBY
Telefon: 0455- 239 64
E-post: omelin@telia.com

Omslagsbild:

Layout: DAG ÅSHAGE
telefon: 0455-482 18

KA 2 fana förs
ut ur kyrkan
vid kamratför-
eningsmötet

Kamratföreningen styrelse

Ordförande: Per Engkvist
Vice ordförande: Kent Alritzson
Sekreterare: Kent Alritzson
Vice sekreterare: Yvonne Wirbrand
Kassör: Sune Persberg
Ledamot: Göran Göransson
Suppleanter: Peter Glimvall
Erling Holmberg
Klubbmästare: Lars Iger
(adjungerad till styrelsen)

Kamratföreningens adress

KA 2:s Kamratförening
Box 527
371 23 KARLSKRONA
Telefon: 0455 - 866 22 (v sekr)
Postgiro: 9 80 67 - 2
Bankgiro: 5584-9483
Medlemsavgift: 125 kronor

Kamratföreningens utbud av KA-produkter

Kavajmärke	80:-
Medlemsnål	45:-
Slips KA 2	50:-
Slips KA	50:-
Livrem	120:-
Manchettknappar KA	150:-
KA 2 Idrottshistoria, Nattlig patrullorientering	30:-
Eskil Nyström och Marinens Hemvärnsmusikkår Kassett	60:-
Vykort Kungsholms fort (4 st)	10:-
Vykort Rosenholm (3 st)	10:-
CD Karlskrona Kustartilleriregemente	100:-

Ring kassören Sune Persberg för beställning
telefon 0455-274 56

Varorna levereras, när betalning skett.

Om varorna skickas tillkommer porto minst 20 kronor.

Postgiro: 98067 -2

Bankgiro: 5584-9483

Bildhäfte om KA 2 förläggningsplatser

Häftet kostar 60 kr och vill Du ha det
hemskickat tillkommer porto om 10
kronor. Du kan beställa genom att
sätta in 70 kr på postgiro 97 05 88-0

Gräsvik och dess historia

Boken kostar
60 kronor plus porto

Befästningspark Karlskrona

Boken kostar
50 kronor plus porto

KA 2-boken

kostar 100 kronor
plus porto
60 kronor

KA 2 i täten

Det sägs att Karlskronas gator och torg är planerade och byggda för att rymma militärparader. Nu för tiden är det väl inte särskilt tätt mellan begivenheter av det slaget. Men i vår och nu på försommaren har det skett. Först i mitten av maj och sedan i mitten av juni. Det unika med de här två tillfällena är att båda gångerna fanns det fanor med KA 2 anknäring i täten. Vår kära regementsfana fanns med i täten när truppen till Somalia hade en avskedsparad inför sitt uppdrag. Kustartillerikamrater finns med i besättningar för de fartyg, som skall försöka stävja piratdåden vid Afrikas Horn.

Den andra gången det paraderades med KA 2 anknäring var det kamratföreningsfanan och regementsfanan, som fanns med i täten när det XXXII Nordiska kamratföreningsmötet ägde rum i Karlskrona den 11-14 juni och där 250 kamrater från de nordiska grannländerna deltog. Bland annat ingick ett besök på Kungsholms fort under de tre dagar, som mötet pågick.

Parad, eller snarare en liten salut, får vi väl avge till de KA 2:are som nu tar befälet över Amfibieregementet i Berga. Ola Truedsson lämnar Karlskrona och chefskapet över Marinbasen i höst och blir amfibieregementschef. Sedan tidigare är Mats Lindberg ställföreträdande regementschef och Roger Nilsson bataljonschef. Den dominansen var det väl knappast ens på KA 2 någon gång. Vi KA 2:are hemma på roten önskar lycka till.

I vår fanns det en begivenhet till med kustartillerianknäring, som fick uppmärksamhet i media, för övrigt så återkommer den förmodligen varje år. Prins Philip uppträder numera vid sin födelsedag i, jag får väl ge mig, amfibiekårens uniform. Men ändock klickar det till i kustartillerihjärtat.

Sommarsolen och värmen har äntligen letat sig till Blekinge och Karlskrona, vi i styrelse önskar alla en härlig sommar.

Fanparad i samband med Nordiska Militära Kamratföreningsmötet

Kamratföreningens vårutflykt 1 juni

Kamratföreningens vårutflykt 2009 samlade ett 25-tal deltagare och kosan ställdes västerut i Blekinge, där Ebbamåla bruk besöktes. Deltagarna fick efter förmiddagskaffe en rundvandring i brukets lokaler av ägaren Anders Randver, som berättade om brukets historia och den tillverkning, som förekommit. Det var en synnerligen intressant historia, som deltagarna fick sig till livs.

Färden fortsatte mot Olofström och författarebygderna där och med Gustav Karlsson som kunnig och fängslande guide. Efter lunch på Jämshögs värdshus gick återfärden åter till Karlskrona efter en mycket trevlig och givande dag.

Olle Melin

Foto: Olle Melin

Värd och busschaufför

Förevisning

Beundran av teknik

I gjuteriet

Gustav Karlsson och Kent Alritzson

Maskinhallen

Fler kaffedrickare

Förmiddagskaffe på Ebbamåla bruk

Sven Edvin Saljes grav på Jämshögs kyrkogård

Minnesstenen över bygdens stora på Jämshögs kyrkogård. I bakgrunden Gösta Olsson

Minnesstenen där Harry Martinson föddes

Våra gamla befästningar

Runt om i Blekinge finns (och har funnits) teodolitorn av typiskt utseende. De flesta är i dag rivna, men något eller några kommer kanske att finnas kvar och minna om den mätteknik, som teodolitmätning innebar

Artillerieldledning

Det var de tunga batterierna (12 cm och större kaliber), som hade behov av olika mätstationer för lägesbestämning av målen som skulle beskjas. Från början utgjordes mätstationerna av enheter (två eller flera) som mätte bäringar till målet. De mätande enheterna låg ganska långt från varandra. (långbas).

Lodbasinstrument tillkom under de första decennierna på 1900-talet. Lodbasmätarna byggde på vinkelmätning, där höjdvinkeln omvandlades till ett avstånd. Bäringsmätning skedde givetvis också. En lodbasmätare var skraddarsydd för en viss mätstation, där man noga mätt in uppställningshöjden för instrumentet.

I samband med andra världskrigets utbrott byggdes ett antal teodolitorn runt om örlogsbasen. Teodolitornen var uppställda tre och tre i en liksidig triangel och mätningen byggde på bäringsmätning till målet. Värdena omvandlades därefter via ett speciellt instrument placerat i ett av de tre tornen. Teodolitornen var avsedda att användas av allt tungt artilleri i området. Teodolitmätningen upphörde på 1950-talet.

Omkring 1940 tillfördes också inbasmätare, vars teknik byggde på människans förmåga att se stereoskopiskt. En inbasmätare hade en bas på 5, 4 eller 3 meter,

där 4-metersmätarna var i särklass vanligast. Med en inbasmätare kunde en skicklig mätsoldat mäta 2000 gånger instrumentets bas.

Eldledningsradar tillfördes åren efter andra världskriget. I början handlade det om engelsk surplusmateriel. Ny eldledningsradar, artillerieldledning 719, tillfördes på 1970-talet och det var då batterierna Tjurkö, Ellenabben och Järnavik i Blekinge denna utrustning.

För att sammanställa de olika mätta värdena fanns en sammanställningsplats vid varje tungt batteri. I början av 1900-talet utnyttjade så kallade utjämningsbord. På 1930-talet tillfördes skjut- och korrektionsbord, där man manuellt kunde beräkna målens kurs och fart med hänsyn till inrapporterade värden om bäring och avstånd.

Samma teknik användes också i det första elektriska instrumentet, centralinstrumentering 702, från mitten av 1950-talet. Elektromekaniska kurvkroppar gjorde det arbete, som tidigare utförts manuellt vid skjut- och korrektionsbord.

I slutet av 1950-talet kom de första elektroniska centralinstrumenten, ARTE 703 för luftvärnstroppar och ARTE 704 för tunga batterier. Det sistnämnda fanns kvar till mitten av 1970-talet, då artillerieldledning 719 tillkom. De lätta batterierna hade endast en observationskikare som eldledningsutrustning. Med denna kunde bäring till målet mätas. Antingen uppskattades avståndet av batterichefen (eldledaren) eller så utnyttjade man kända avstånd till öar, sjömärken mm.

Aspö, Bäck

Aspö, Kroken

Aspö, Ryd

Teodolittornen i Blekinge var placerade enligt nedan

Långenabben (norr om Truseryd på Torhamnslandet)

Utlängan (ett av tornen ombyggt till torn för närspaningsradar PS 33, rivna)

Sturkö, Uttorps böte (ett av tornen omvandlad till lasermätstation för batteri Tjurkö)

Sturkö, Stavenäs udde

Aspö, Kroken (ett av tornen använt som mätstationstropp för batteri Tjurkö (inbas + radar PA-31))

Hasslö (rivna)

Gö udde (rivna)

Olle Melin

Sturkö, Uttorp, mätstation laser

Foto: Olle Melin

Gö, norra

Gö, västra

Gö, östra

Sturk, Uttorp östra

Sturkö, Stavenäs

Sturkö, Uttorp västra

Kustposten har i tidigare artiklar berättat om fästningstornet, sedermera fyrtornet God natt. Då har det mest handlat om fyrplatsen och skrönorna kring fyren. Här beskriver Stig Ljung fästningstornet, dess byggnad och tänkta bestyckning.

Fästningstornet God natt

När man per båt passerar Karlskrona inomskärs, lär man inte missa Godnatt. Behovet av ett utökat skydd av själva örlogshamnen men även för örlogsfartyg på redan utanför uppmärksammades under mitten av 1800-talet. Då hade alltför många krigsfartyg blivit ångdrivna, vilka oberoende av vind kunde forcera den yttre försvarslinjen, d.v.s öbarriären med sina försvarsanläggningar, varav Kungsholmens fort och Drottningkärs kastell var de största. På 2 – 3 km avstånd utanför örlogshamnen planerades därför en ring av sex fästningstorn.

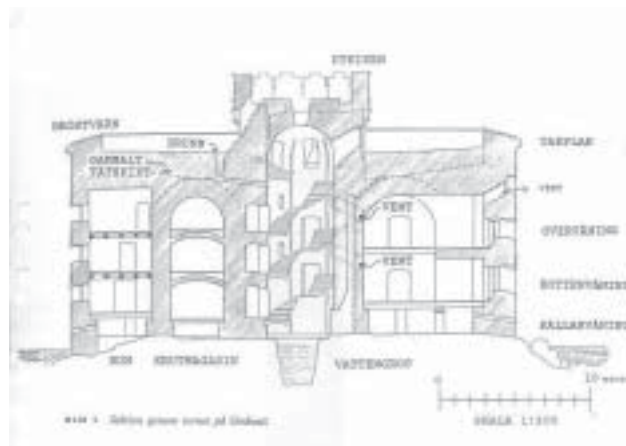
Bygget av Godnatts fästningstorn blev klar 1863, men fick aldrig sin huvudbeväpning, som skulle utgöras av 16 st grova släbborrade och framladdade kanoner. Sådana pjäser, möjligen tänkte man sig 7 tums (17,8 cm) bombkanoner, vilka vid den här tiden hade en räckvidd på upp till kanske 3000 meter. Eldhastigheten var tämligen låg, kanske 1 skott per 5 minuter, mycket beroende på eldintensiteten och därmed avsvälningstiden för eldröret.

Vapenutvecklingen hade under byggnadstiden sprungit iväg och hade Godnatt kommit i strid, hade man i värsta fall fått möta ångdrivna och bepansrade fartyg med bakladdade och räfflade kanoner med räckvidd och eldkraft åtskilligt större än Godnatts kanoner. En angripare hade på "ofarligt" avstånd kunnat smula Godnatt sönder och samman. Redan på 1880-talet hade stormakterna, så även Ryssland, fartyg som med sitt artilleri kunna nå 4 - 5000 meter. Godnatt utgick därför ur krigsorganisationen redan efter sju år, 1870, och övergick tämligen snart till sin nuvarande funktion som fyrbyggnad.

Hur gick då det här bygget till?

Eftersom Godnatts torn upptar i stort hela ytan på det skär, som det ligger på användes för materielupplag Get-skär, cirka 600 meter nordost om byggplatsen. Här uppfördes även kalkugn och på en intilliggande skonert inkvarterades arbetsmanskap. Tidigt under det första byggåret 1858 hade den sista grundstenen lagts, för övrigt i närvaro av prins Oscar, sedermera kung Oscar II. Under samma år hade även tornets kärna byggts till drygt halva höjden liksom yttermuren upp till de nedre kanonöppningarna (embrassyerna). Nedre krutmagasinet fick takvalv och utnyttjades under vintern som logement för vaktmanskapet. En vattengrop för en blivande destillationsanläggning samt in- och avloppsrännor för vatten sprängdes i källarvåningen. Mureriarbetena detta första år

var 3,5 tusen kubikmeter gråstensmur, 4,5 kalkstensmur och 5,7 tegelmur.

Under 1859 fortsatte de grövre mureriarbetena i yttermurar och krutdurkar och tornets kärna uppdragen till cirka 12 meters höjd. Hela tornet vintertäcktes och under året hade 37 000 avlönade dagsverken fullgjorts varav 3000 murare, 3500 sprängare och 2000 stenhuggare. Därtill kom mer än 10 000 dagsverken med kommenderad personal från Kronobergs regemente. Dagslönen var som högst 2 riksdaler kopparmynt och som lägst 68 öre. Detta kan jämföras med kostnaden för en dagsportion mat i dåtidens fattigvård, cirka 30 öre.

Det tredje byggåret, 1860, uppfördes resterande yttermurar och tornet täcktes med kalkstenshällar. Trappor, dörrar och fönster isattes. Torntrappan är speciellt utformad i två parallella spiraler för att därmed kunna enkelrikta trafik av folk, krut och i värsta fall sårade i krutrök, mörker och kanske panik. Fredstak av järnplåt och brygga anlades. Under de följande två åren fullgjordes snickeriarbeten, liksom rappning och putsning. Det hela var klart så när som på inköp av järnkaminer, som skedde 1863.

Men beväpning av tornet dröjde och kom sedan aldrig till stånd. Under 1862 redovisades i memorial till chefen för fortifikationsförvaltningen farhåga för den snabba vapenutvecklingen och med denna sårbarheten för tornen. Detta fick till följd, att endast två av de sex planerade fästningstornen byggdes och att det andra tornet, Kurrholmen (i folkmun felaktigt Godmorgon), förenklades. Kurrholmen byggdes med endast en batterivåning i stället för två, men planerades å andra sidan för kraftigare kanoner. Slutresultatet blev som sagt, att inget av tor-

nen kom att beväpnas och Godnatt utgick redan 1870 och "degraderades" snart därefter till fyr, ett ändamål väl så gott för oss navigatörer.

På Kungsholmen däremot förstärktes artilleriet, först med 24 cm bakladdade och räfflade pjäser, modell 69, och snart även med 27 cm pjäser, modell 74, skottvidd cirka 4500 meter. Sådana bakladdade kanoner i Godnatts trånga kanonkasematter hade nog inneburet stora problem med ventilationen, då krutröken från bakladdare i högre grad än framladdade drabbade betjäningen bakom pjäsen, detta även om den övre batterivåningens kasematter hade förstärkt ventilation ovanför embrassyren utöver den mycket effektiva huvudventilationen via kärntornet. Se bilden ovan. Men Godnatts fortsatta öde som fyrbyggnad, bostäder och skollokal får bli en annan historia.

Stig Ljung

Källa: Fortifikationsförvaltningens Vårdplan God Natts o Kurrholmens fästningstorn 1991-06-24

Gert Kaffa (Hansson)

var en annorlunda värnpliktig vid KA 2 och 1.batteriet 1956-57. Vi fortsätter från förra numret av Kustposten med en ny bild av Gert.

Gert var föreningens ende ständige medlem, när han avled i februari i år.

Bilden syftar förmodligen på dåvarande chefen 1.batteriet, kapten Sperling Leijonhufvud.

Hemvärnsmusiker från Blekinge gick Högvakt

Musikkåren passerar Strömbro på väg mot Kungl Slottet. I täten hemvärnstrumslagare Anders Karlsson

Den 23 och 24 maj hade Marinens Hemvärnsmusikkår i Blekinge fått förtroendet att bestrida Högvakten vid Kungl Slottet i Stockholm. 43 musiker, varav 11 damer, under ledning av hemvärnstrumslagaren Anders Karlsson, gjorde ett mycket lyckat framträdande, där alla detaljer klaffade perfekt.

Kåren hade under våren trimmats av Anders samt av de medverkande musikerna Lars-Johan Svensson (trumpet) och Karin Svensson (horn), och övning ger utan tvekan färdighet.

Båda dagarna bestreds vakttjänsten av soldater från Helikopterflottiljen.

Under lördagen hängde regnet i luften, medan söndagens program gynnades av strålände sol. Evenemanget lockade storpublik båda dagarna.

Marinens Hemvärnsmusikkår Blekinge bildades i september 1982, där undertecknad tillsammans med framlidne musikern Birger Lundberg var initiativtagare. Kåren har bestridit högvakt sammanlagt 16 gånger och i dagens kår är det endast tubaisten Olof Rosqvist och undertecknad, som varit med alla gångerna.

Olle Melin

Uppför Slottsbacken

Anders Karlsson slår in kåren på Borggården

Foto: Svante Bornerheim-Melin

Tromboner på Slottsbacken.. Från höger Ann Olsson, Olle Melin, Erik Svensson och Anders Ryderfors

Musikkåren lämnar Borggården efter väl förrättat värv

Ola Truedsson ny chef för Amf 1

Det blev inte 4 år, som var planerat för Ola Truedsson som chef för Marinbasen i Karlskrona, utan endast 1 år och 9 månader. Den 1 oktober i år tillträder han som chef för Amf 1 på Berga.

Så här skrev Ola på Marinbasens interna nät efter beslutet.

Bästa medarbetare!

Livet blir inte alltid som man tänkt sig och inte arbetet heller. När jag började på Marinbasen den 17 december 2007, hade jag fått ett förordnande, som sträckte sig fyra år, d.v.s. fram till årsskiftet 2011/2012. Detta var också helt i enlighet med Försvarmaktens inriktning om, att militära chefer på olika nivåer skall få längre tid i respektive befattning, en inriktning som jag bejakar till 100%. Det är bra för både individen och verksamheten. Med detta som grund valde vi att bryta upp från Stockholm och flytta tillbaka till Karlskrona.

Som ni säkert anar av den här korta inledningen, så gäller inte detta längre, utan jag kommer den första oktober byta befattning och tillträda som chef för Amfibieregementet.

I den process, som föregick detta, har min inriktning varit att få stanna hela perioden, som mitt förordnade innebar. Vi trivs fantastiskt bra i Karlskrona och jobbet som Marinbaschef är otroligt stimulerande och bra på alla sätt, men vi, som valt att arbeta på den här nivån i Försvarmakten, kan inte alltid styra hur framtiden ser ut och så är det i mitt fall. De diskussioner jag haft med C PROD och C PROD Förband har slutligen mynnat ut i, att jag lämnar Marinbasen i höst.

Ny Marinbaschef blir med all säkerhet kommandören Jan Thörnqvist, som idag är chef för 4. sjöstridsflottiljen. Jag tror att det kommer bli riktigt bra, för Janne är en person med bred erfarenhet, förmåga att lyssna och att sätta sig in i olika ärenden, samtidigt som han är en handlingskraftig person.

Det känns naturligtvis mycket tråkigt att lämna Marinbasen och Karlskrona efter så här kort tid, men samtidigt är det mycket hedrande och utmanande att få bli chef Amfibieregementet och garnisonschef på Berga.

Men det är ett bra tag till den första oktober och livet går vidare. Atalanta, Baltops och andra viktiga verksamheter kräver vårt fulla engagemang så det är bara att köra på.

Vi hörs

Ola Truedsson
Marinbaschef

Karlskrona Radio 100 år

Lår är det 100 år sedan kustradiostationen Karlskrona Radio togs i bruk. Detta firades med en enkel ceremoni på Lindholmen inom örlogshamnen på den plats, där den ursprungliga stationen en gång var placerad.

Från Lindholmen flyttade stationen till Nötholmen utanför Nätraby och därifrån till Torskors. Efter en kort sejour i örlogshamnen och Modellsalsbyggnaden kom man åter till Torskors., där Marinens radio ännu i dag huserar.

Telegrafiverksamheten har sedan några år upphört, men radiokommunikationer erfordras alltjämt för att kunna leda förband och för att samverka med förband, såväl egna som samverkande utländska.

Länge fanns också en radiostation på Kungsholmen, placerad i mötet mellan Linjerna I och IX.

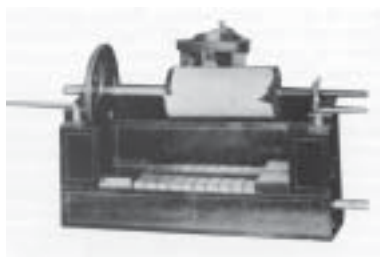

Marinbaschefen överste Ola Truedsson inviger minnesplatta om Karlskrona Radio på dess ursprungliga plats på Lindholmen. Foto: Torbjörn Dalnäs

Olle Melin

Geert Willendrup på Danmarks 101-åriga kustradioveteran OXA, numera Søværnets museum for trådløs telegrafi, överräcker en gåva till Marinens Radio genom dess chef, örlogskapten Niclas Lyngstam. Foto: Torbjörn Dalnäs

En av de första morseapparaterna i Sverige

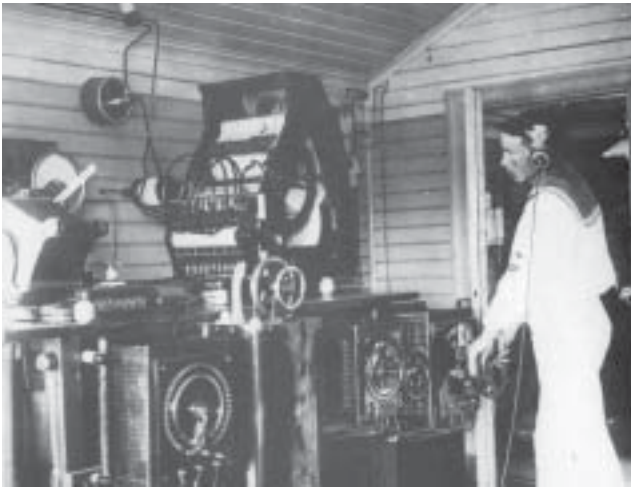

Stationen på Lindholmen. Observera Inventarietnummer 2. Fyrkanten och bakom denna byggnad Wasaskjul

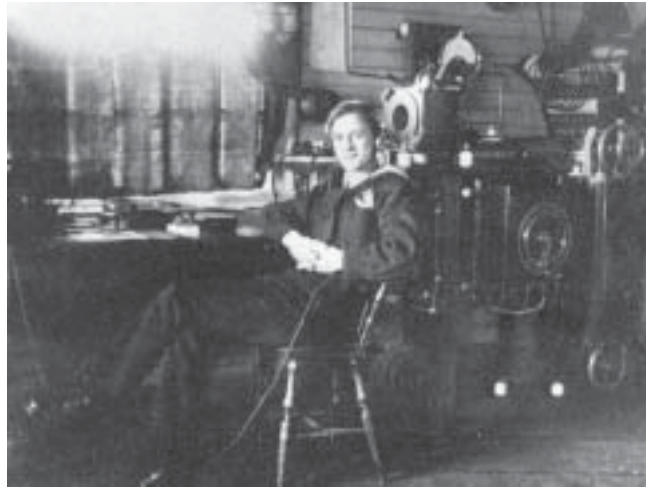

Stationen på Nötholmen

Interiör från Karlskrona Gniststation 1917. Telegrafisten heter Gunnar Ljungkrantz

Karlskrona Gniststation (SSA) 1914. Vaktstående gnistman 2. klass sjöman, 5. matroskompaniet nr 27 Kindlund

Artiklar i tidningens 72-åriga historia.

I kommande nummer av Kustposten ska vi återge några tidigare artiklar i tidningens 72-åriga historia. Denna gång väljer vi en artikel av årgång 1952, skriven av kaptenen Hj Eifwing. Detta år passade kustartilleriet och regementet på att fylla 50 år.

Från idyllen Oscarsvärn till Blekinge kustartilleriförsvaret

Under kustartilleriets första 15 år utgjordes försvaret av Karlskrona fästnings landfront huvudsakligen av de s.k. Oscarsvärnslinjerna med uppgift att försvara Sunna kanal.

Men 1916 mobiliserades ett antal bondkämpar, som spändes för pjäserna till försvar av landfronten, visserligen bara haubitsar m/91 men i alla fall en början. Och så kuskades det omkring i det vackra Blekinge från Ronneby till Kristianopel samt halvt till sjöss mellan Torhamns och Kuggeboda.

En härlig tid trots att allt var primitivt med instopade blåkragar och benkläder omkring långbyxorna. Man lånade tält, snickrade ihop medar under hjulen (det var mycket snö på den tiden) och timrade ihop så gott sig göra lät för en kostnad av 1 200 kronor ett stall för ett 40-tal hästar, sedan utökat med ett dito av sten för den mångdubbla kostnaden. Och för att inte djuren skulle svälta ihjäl skördades vass i kärret med lie. Men de blevo vid liv, ätande upp sina ströbäddar av vass. Och i stället för hö bestods i vatten uttrörd cellulosa, serverad i en ho i stället.

Men gick gjorde det i alla fall, sommar och vinter, till

lands och till sjöss mellan öarna ifrån varvet lånade prämar med folk, hästar, pjäser och ammunition m.m, tack vare driftiga underlöjtnanter och fänrikar, som i tidens fullbordan i tur och ordning blevo ansvarsmedvetna chefer för Blekinge kustartilleriförsvaret.

En ny tid har randats med hemligstämplade moderniteter och de kära hästarna avlöstes av bensindoftande hästkrafter. Artilleriets riktinstrument får väl snart omgraderas i flygminuter i stället för meter!

Tiderna förändras och vi med dem. Man måste vara med i galoppen, antingen man traskar landsväg, plaskar i sjön eller luftledes hoppar från flygplan.

Kustartilleriet har på 50 år blivit ett mångsidigt vapenslag och på 100-årsdagen får det väl döpas om till Kustvapnet.

Hj Eifwing

Att ordna för chefen

Min son, som i slutet av nittioalet, var löjtnant på KA 1 berättade en dag för mig en historia, han hört i samband med en artillerikurs på Villingsbergs skjutfält utanför Karlskoga. Han berättade då, att några officerare hade planterat murklor för att underlätta för kustartilleriinspektören att plocka svamp. Jag kunde då berätta för honom hur det egentligen var.

På våren 1977 så fortsatte utbildningen efter Militärhögskolans allmänna kurs med en praktisk del, den så kallade bataljonschefsutbildningen. Den ägde rum på de flesta platserna i Sverige, där KA var representerat samt i Villingsberg i Värmland, där vi övade att skjuta markmål med artilleri och granatkastare. Detta år var kaptenerna Rolf Carlsson och Per-Åke Petersson samt undertecknad med som elever från KA 2.

I samband med att vi etablerade oss i Villingsberg fick vi höra, att här liksom på flera andra skjutfält brukade murklor trivas. Eftersom vi tre från KA 2 hade bestämt oss för att stanna över helgen, fanns det också goda möjligheter för oss att undersöka detta. Rolf, Per-Åke och jag var sålunda ute under helgen för att undersöka, om detta var sant. Vi körde runt på skjutfältets vägar och hittade bland annat en timmerväg, som ledde in över fältet. Längs denna väg i och anslutning till de gamla hjulspåren verkade murklorna att trivas. Det fanns mycket murklor. Så mycket att vi plockade var sin större kartong full.

Detta berättade vi naturligtvis för de övriga i kursen. Under veckan skulle inspektören för Kustartilleriet, Eric Lyth, komma på inspektion. Enligt uppgift från vår evige kurschef K G Johansson, "Röd Johan", hade inspektören aldrig plockat murklor. Rolf och jag fick därför upp-

giften att se över möjligheten, hur han på ett rimligt sätt skulle kunna få göra detta. Vi avvek därför från några lektioner denna dag och åkte ut för att rekognoscera. Vi for ut på ett antal platser, där det borde finnas en god tillgång på de läckra svamparna, åtminstone efter den erfarenhet vi förskaffat oss under helgen. Vi hittade knappast några murklor alls, trots att vi vandrade kors och tvärs på fältet. Jo en och en annan spridd murkla hittade vi allt men inte alls i de mängder, som vi hade gjort under helgen. De fåtal vi fann lade vi i våra fältmössor för eget bruk. Vi testade ett antal "lämpliga" platser, innan vi gav upp. Vi valde då att åka till den timmerstig, där vi funnit så mycket dagen innan. Där var det också tomt. Goda råd var dyra, samtidigt som klockan gick och vi var vantade att vara tillbaka till lunch. Uppfinningar är nödens moder, så vi valde att plantera de murklor, vi hade med oss, längs stigen. En stor fördel som denna plats hade var, att den var mycket lättillgänglig. När vi hade planterat svamparna åkte vi tillbaka och meddelade, att vi hade funnit ett ställe där det fanns lite murklor.

Inspektören kördes ut till anvisad plats och vi började gå efter stigen. Vid några tillfällen så kunde vi peka ut svampar som då kunde plockas upp. Till en början plockade vi upp svamparna själva och lämnade över dem. Men inspektören plockade också upp en hel del själv. Visserligen tyckte han att vissa murklor satt väldigt löst, men det var kanske så det skulle vara. Det här var ju första gången, som han plockade dessa svampar. Det ska också sägas att vi fann ett antal murklor, som inte var planterade.

Efter bataljonschefskursen så återvände vi till Karlskrona och KA 2 och jag till jobbet som chef för 4.batteriet.

Kenneth Netterström

Eric Lyth

Rolf Carlsson

Per-Åke Peterson

Fortchefsmöte på Kungsholmen

Som traditionen bjuder, träffades nuvarande och tidigare fortchefer på Kungsholmsfort för att utbyta minnen och ha trevligt.

Nuvarande fortchefen, den 78:e i rakt nedstigande led, överstlöjtnant Peter Glimvall, var värd vid årets möte den 15 maj och han berättade om dagens Kungsholmen för sina företrädare, 11 st. Ytterligare 10 fortchefer är i livet, men kunde inte närvara vid träffen. Med på mötet var också Chefen Marinbasen, Ola

78:e fortchefen Peter Glimvall hälsar välkommen

Truedsson, som i detta sammanhang kan betraktas som överkommendant, en befattning som fanns åren 1801-1820.

Kungsholmen är i dag världens oavbrutet längst bemannade fort. De första soldaterna och befälen kom till Båkholmarna i april 1680. Sedan 1697 finns en obruten kedja av fortchefer. De kom omväxlande från armén och flottan fram till 1902, då officer ur KA 2 övertog befattningen fram till regementets nedläggning år 2000. Därefter har flottan övertagit chefskapet, även om dagens chef tillhör amfibiekåren.

Först ut av fortchefer var Christoffer Grubbe, som var chef åren 1697-1699. Den fortchef, som suttit längst, är Gustaf Lilliencrona, som var fortchef i hela 30 år, mellan 1718-1748. Han avled som fortchef 88 år gammal. Det fanns tydligen ingen pensionsålder på den tiden. Under 1900- och 2000-talen har chefstiderna varit betydligt kortare, ibland bara ett år.

Samling på trappan till officersmässen. Nedre raden från vänster Ola Truedsson, överkommendant, Roland Hultgren 1983-84, Peter Glimvall 2008-, Rolf Lindén 1984-86 samt 1993. Mellersta raden Åke Jeansson 1980-83, Sven Norberg 1994-96, Birger Werner 1991-93 och Fredrik Hansson 2002-04. Översta raden Karl-Johan Andersson 2001-02, Per Engkvist 2000-01, Klas Lewin 1993-94, Patrik Schwartz 2001 och Krister Victorsson 1989-91.

Fortadjutanten Lennart Larsson tillsammans med "sina" fortchefer. Från vänster Fredrik Hansson, Karl-Johan Andersson, Patrik Schwartz och Peter Glimvall

Det finns i dag tecken på, att den militära verksamheten på Kungsholmen skall upphöra med utgången av 2010. Om så blir fallet, går en 330-årig epok i graven. Men oavsett vilket beslutet blir, kommer fortet att fortfarande vara en av de viktigaste beståndsdelarna i världsarvet.

Olle Melin

Foto: Olle Melin

Flygfoto över Kungsholmen. Foto Peter Nilsson

Göteborgs Garnisons Kamratförening

Program kamratföreningsträff Göteborg

Fredagen 21 augusti

- 1530 Ankomst Göteborgs Garnison (KA4)
1530 - 1600 matsalen öppen för middag. OBS! ingår **inte** i totalpriset utan betalas av envar på plats – **bindande bokning 3 veckor innan**
1800 mingel med korvgrillning på Älvsborgsmässen (fd off-mässen)

*Långedragsvagnen m/ä
ska återupplevas*

Lördagen 22 augusti

- 0800 Frukost.
0930 Guidad tur genom Göteborg som avslutas vid Centralstationen.
1100 Fri tid i Göteborg.
1300 Lunch vid GöteborgsOperan (ingår)
1700 Buss avgår till kvällens restaurang
1900 Middag / samvaro med trubadurunderhållning
2300 Buss avgår till föreläggningen.

*Har Du sett denna Volvomodell
förut?*

Söndagen 23 augusti

- 0800 Frukost.
0930 Avfärd. Besök på Volvomuseet där du får chansen att kolla in allt från gamla PV till den senaste Volvomodellen. Möjlighet till fika.
1130 Träffen avslutas här och hemresan stundar.

OBS ingen lunch medsändes i bussarna

Kostnad per person 1400 kr.

Slutlig och bindande anmälan med deltagarförteckning – skriven i excel – **skall** vara Christer Norlander tillhanda senast den 1 augusti.
Pengarna måste vara oss tillhanda på postgiro 450 49 - 4 senast den 8 augusti.

Vi utgår ifrån att, i likhet med tidigare träffar, egna bussar kan användas vid förflyttningar under träffen. Vänligen meddela oss om ni inte kommer i buss

Hjärtligt välkomna till Göteborg

Bo Andersson
ordförande

Ångpannan invigd

Så var den då klar. Efter 4 år och cirka 5 500 nitar invigdes den 29 maj kl 1600 Ångpannan, som ska installeras på hjulångaren Eric Nordevall II. Ceremonin ägde rum inne på Karlskronavarvet, där Varvshistoriska föreningen med hjälp av EU-medel, arbetskraft från Länsarbetsnämnden men framför allt ett gäng frivilliga f.d. ”pillemausare, tillverkat pannan.

Eric Nordevall II är en replik på hjulångaren Eric Nordevall, som byggdes 1836 och 20 år senare sjönk i Vättern, där hon i dag ligger välbevarad på 45 meters djup.

Fartyget byggs på Forsviks varv vid Göta kanal vid Karlsborg i Västergötland. Fartyget sjösätts på Nationaldagen den 6 juni. Ångmaskinen har tillverkats i Motala.

Vid ett varvsforum för 4 år sedan berättade personal från projektet, att man sökt i hela Europa efter någon, som kunde tillverka och nita en replik av ångpannan. Det var då, som Hans Hedman, ordförande i Varvshistoriska föreningen stack fram hakan och anmälde: ”Det klarar vi”. Hans har flera gånger sagt, att om han vetat vad som väntade, hade han kanske inte stuckit ut hakan. Men projektet lyckades trots vissa svårigheter och nu står pannan klar att levereras till Motala, där den ska installeras.

Pannan väger vattenfylld cirka 20 ton och den eldas med ved eller kol.

Projektledare har varit Bim Magnevall med Bosse Lindahl som biträdande.

Vid ceremonin döptes pannan till ”Klaura” och en av de frivilliga, Åke Åkesson, drog vinstloten och fick nöjet att förklara pannan för invigd.

En kommentar från samtliga inblandade var, att det är otroligt, att man med de metoder och verktyg, som disponerades i början av 1800-talet, kunde åstadkomma en panna av den dimension, det här är frågan om.

Och prestationen av gruppen är inte mindre, eftersom det enda underlag man hade var tre förenklade reklamskisser från Motala verkstad och ett antal undervattensfotografier från vraket.

Olle Melin

Foto: Olle Melin

Den färdiga ångpannan

Ordföranden i Varvshistoriska föreningen Hans Hedman invigningstalar

Gamla ”pillemausare” som frivilligt ställt upp och fullföljt projektet. Från vänster Åke Åkesson, Jan Pettersson, Janne Karlsson, Sonny Andersson och Ingemar Midlöv

Åke Åkesson, en av de frivilliga, fick efter lottning nöjet att förklara ångpannan för invigd.

Projektledaren BIM Magnevall till vänster och biträdande projektledaren Bosse Lindahl.

Ångpannan döptes till ”Klaura”

Till flydda tider återgår...

Gunnar Göransson blev fänrik vid kustartilleriet 1940 och tjänstgjorde vid KA 1, KA 2 och KA 3, innan han kom till Marinstaben. Han var i många år chef för KA Krigsorganisationsavdelning och han kom varje höst till BK/KA 2 för krigsplacering av anställt befäl och reservofficerare. Han gick i pension 1978 och avled 1983.

Tidigare i år fick KA 2 Kamratförening tillgång till ett av Gunnar Göranssons fotoalbum. Albumet överlämnade av en son till generalen Henrik Lange, som genom åren haft kontakt med Gunnar Göransson hustru, som avled 2008.

Här följer ett antal bilder från tjänstgöringen i Karlskrona under 1940-talet. Jag tror de flesta bilderna talar för sig själva

Olle Melin

Aspö Mad

Aspöberg

Förste CBK, överste Gösta Möller

Glada kustartillerister. Längst till höger Robert Stephenson-Möller

Också ett sätt att förflytta sig

Utsikt från Donjonen Kungsholmen. OBS huset längst till höger, idag rivet

Utsikt från Gamla mastkranen på varvet. Oscarsdockan och Sjökarteförrådet syns på bilden

Uppställning på Vallgatan

Isvinter på 1940-talet

Inhyrd fiskebåt kämpar i isen

Inspektion på GRäsvik

Förbimarsch med 15,2 cm pjäs m37 på Stortorget i Karlskrona

Ombord på troligen inhyrd fiskebåt

Våra sjögående trotjänare

Denna gång visar vi ett antal motorbåtar, som var i tjänst under beredskapen på 1940-talet. Det fordrades många båtar för att klara ut tjänsten på alla öarna i Karlskrona och Ronneby skärgårdar och ett antal privata motorbåtar hyrdes in under olika perioder.

Även bogserbåtar, passagerarbåtar, fiskebåtar m.fl. fanns inhyrda och genomförde ett stort antal viktiga uppdrag i vår skärgård.

Kanske någon av tidningens läsare kan identifiera ångslupen, som syns på en av bilderna.

Olle Melin

Motorbåt

Motorslup och roddbåt

Ångslup

Motorbåt, privat

Nationaldagen firades i Karlskrona

I Karlskrona firades Nationaldagen med en högtidlighet på Stortorget, där de Förenade manskörerna (ABF och Sandgrenska) sjöng under ledning av Stefan Crona, Marinens Hemvärnsmusikkår Blekinge spelade, Ida Sundelius svarade för solosången och kommunfullmäktiges ordförande Gunilla Ekelöf höll högtidstalet och delade ut fanor och flaggor.

Programmet hölls samman av Ingemar Lönnblom.

Det viktigaste som hände var utdelningen av Karlskrona kommuns demokratipris på 20 000 kronor, som detta år gick till Karlskronaprofilen Pelle Emanuelsson.

Pelle har gjort sig känd som ledare för insamlingarna

till Ryssland, där barnhem och sjukhem fått gåvor av allehanda slag genom Pelles försorg.. Han har också arbetat med det sjukhem i Kaliningradområdet, som Rotary i Karlskrona och Ronneby samt Blekinge Läns Tidning samlat pengar till. Pelle har gjort sammanlagt 56 resor till området och kommit dit som en jultomte

Nu går Pelle i pension, men, som han uttryckte det, detta innebär ny start, nya uppgifter och fler resor till Kaliningrad.

Ett stort GRATTIS Pelle! Mer värdig mottagare av demokratipriset är svårt att hitta.

Olle Melin

Marinens hemvärnsmusikkår under Mats Landerman spelar

Foto: Ulla Melin

Förenade manskörerna framträder

Pelle Emanuelsson tar emot demokratipriset av Gunilla Ekelöf

Våra anor

I serien om Karlskrona kustartilleriregementes anor handlar det denna gång om Volontärregementet.

Karlskrona volontärregemente

En av KA 2:s föregångare, när det gällde försvaret av örlogsbasen i Karlskrona, var Volontärregementet uppsatt 1756. Från 1789 kallas regementet Första volontärregementet, eftersom det då sätts upp ytterligare ett regemente, det andra även kallat Storamiralens regemente.

Huvudgemenskapen för flottan i mitten av 1700-talet var indelningsverkets båtsmän. När örlogsflottan var rustad och gick till sjöss, fanns ingen trupp kvar i Karlskrona, som kunde vakta och bevaka de militära anläggningarna och skyddsobjekten. Därför sattes volontärregementena upp. Motsvarande regementen som Volontärregementet i Karlskrona fanns i Stockholm, Göteborg och på Gotland.

Regementena fungerade enligt det så kallade pasolvansssystemet, det vill säga kompanichefen, ofta en hög militär, fick en viss summa pengar av kungen för att utrusta, avlöna och öva regementet. Summan var årligen lika stor oavsett hur truppen utnyttjades. Det gällde därför att spara på bemanningen, eftersom avlöning endast utgick vid tjänstgöring. Av de 800 man som fanns vid Volontärregementet tjänstgjorde högst 60 åt gången och utgjorde garnisonstrupp. Utrustningen utgjordes av vapen, ammunition och uniform och under tjänstgöringsperioderna också av mat. Av Volontärregementets personal avdelades 300 man som kofferdibåtsmän, en sjöman som på örlogsflottans skepp under skeppare och högbåtsmän arbetade med segel och rigg.

Amiraler i Karlskrona var ofta kompanichefer och kompanierna fick namn efter denne. Exempel på kompaninamn är Psilanderhielm, Pfeiffs, Tersmeden, Raab, Wrangel och Wachtmeister.

Tjänstgöringssystemet innebar att man var i tjänst cirka en månad per år och en volontär hade efter antagning ett kontrakt på sex år.

Vid tjänstgöringen som garnisonstrupp bemannades ett antal postställen i Karlskrona och i slutet av 1700-talet var dessa:

Borgmästarebron

Landbron

Lindholmen (Corpes de Garde)

Stumholmen (Corpes de Garde)

Norrtull (Pantarholmen)

Amiralitetsmagasinen

Stortorget.

Vidare tjänstgjorde volontärer som garnisonstrupp på

Kungsholmen och Drottningsskär.

Utöver detta utförde volontärer parader vid kungabesök och tidigt varje morgon under tjänstgöringsperioden exerceerade man. En annan uppgift var att utföra förbättringsarbeten på skansar samt att utföra transporter av olika slag.

Volontärer jämte familjer i Karlskrona utgjorde 1785 cirka 2000 personer, vilket innebar en fjärdedel av stadens befolkning.

Någon militär förläggning för volontärerna fanns inte, utan soldaterna, ibland med familj, fick skaffa bostad bäst de kunde. I en liten björkholmsstuga om 40 kvadratmeter kunde förutom en familj med barn också finnas någon äldre släkting samt ett antal sängplatser för volontärer, båtsmän och varvsarbetare utan egna hus. Man hyrde helt enkelt en sängplats om cirka två kvadratmeter.

Tjänstgöringssystemet innebar, att man måste skaffa försörjning åt sig och familj utanför kronan cirka 11 månader om året. Ett vanligt tillfälligt arbete för volontärer var vid manufakturverken i Lyckeby. Volontärerna höll sig med egna verktyg, när de arbetade utanför kronan.

Volontären hölls, eftersom han hade militär anställning, utanför skräväsendet. Olika yrkeskategorier påpekade ständigt för kronan det militära intrånget i det civila skräväsendet, vilket gav sämre utkomstmöjligheter för de ”riktiga” yrkesmännen.

Varför fick man då ett anställningskontrakt om sex år. Jo, sex år innebar så kallat ”Laga försvar”, d.v.s. volontären ansågs ha arbete och kunde då inte tas för lösdriveri.

Utän tvekan var volontärerna i Karlskrona dåtidens stadsproletariat. De levde under knappa omständigheter i rättssamhällets utmarker. Gatubarn var inte ovanligt i Karlskrona vid denna tiden. Volontärernas barn hade dock ”fördelen”, att de tilläts sitta vid kyrktrappan till Kungl Amiralitetstrappan och tiggas.

Soldat vid Volontärregementet

Björkholmsstugor

I Volontärregementet fanns en icke oväsentlig del utländska soldater bland de värvade. Vid Volontärregementet i Göteborg uppgick dessa vid några tillfällen till 50% av styrkan.

Michael Helgesson vid Blekinge Museum gav under 2003 ut boken "Vanartigt kvinnfolk". Boken handlar om Karlskrona under två år på 1780-talet och Michael har studerat rättegångsprotokoll vid Göta hovrätt i Jönköping, där protokollen från rådhusrätten i Karlskrona förvaras. Prostitution, gatuvåld, stölder och mycket annat förekom i stor skala och inte sällan var volontärer eller deras familjemedlemmar inblandade. Många volontärer dog i armod på Karlskronas gator. Det berättas i boken

bl.a. om en volontär, som kl 0400 på morgonen är på väg till exercisövningen och finner en äldre kollega död i rännstenen. Han låter denna ligga för att hinna i tid till exercisen, vilket ansågs viktigare än att ta hand om en avliden kamrat.

Kvarvarande delar av Volontärregementet uppgick 1824 i den då nyuppsatta Sjöartillerikåren.

Olle Melin

Foto: Olle Melin

Corpes de Garde på Lindholmen. Idag klubblokal för Varvshistoriska föreningen i Karlskrona.

Corpes de Garde på Stumholmen. I dag privat bostad.

Revelj för 170:e gången

I en strålande majsol väcktes invånarna i centrala Karlskrona på sedvanligt sätt, med att Marinens Musikkår gick sin så kallade Revelj. Traditionen började redan 1840 och då var det Sjöartilleriregementets musikkår, som väckte Karlskronaborna. Marinregementets musikkår tog över 1845 och Flottans musikkår omkring 1870.

Enligt uppgift har reveljen bara ställts in tre gånger och detta på grund av olämplig väderlek.

I år var musikkåren något decimerad, genom att ett antal musiker var på väg till Afghanistan och spelning för det svenska förbandet där.

Traditionsenligt spelades Ferdinand Heimdals speciella marsch "Första Maj Revelj", en marsch som endast spelas i Karlskrona och just på reveljen.

Musikkåren leddes i år, i ordinarie flaggtrumslagare Karin Svenssons frånvaro, av Anders Karlsson, bas-trombonist i kåren.

Numera startar man klockan 7, men från början skedde starten kl 4 för att successivt flyttas fram en timme i taget.

Första uppehåll är traditionsenligt på Alamedan och utanför Föreningen Gamla Carlscronas klubblokal, där föreningens ordförande, Jan-Erik Jansson, hyllade kåren, som svarade med att spela marschen "Vittus", som en gång Åke Dohlin skrev och tillägnade föreningen.

Stopp två blev utanför residenset, där Blekinges nya landshövding Gunvor Engström hälsades välkommen till Blekinge och med förhoppning, att man åter stod på plats nästa år och alla andra år framöver.

Så bar det av till Björkholmen, där byalaget bjöd på blåbärssoppa och kåren fick en behövlig paus.

Sista stopp blev Gröna Gången, där marinbaschefen Ola Truedsson hälsade musikkåren, som tackade med att sjunga några vårsåger och spela Marinbasens marsch, Chefsmarsch av Viktor Widqvist. Den stora publik, som följt kåren genom staden, trakterades med kaffe och bulle. Många karlskroniter i förskingringen hade mött upp denna morgon och återseendets glädje var hos många påfallande. Reveljen liksom Lövmärknaden är tillfällen, då man träffar människor man inte sett på länge.

Strax efter reveljen bar det av till Polen för musikkåren och ett antal framträdanden i vårt södra grannland.

Olle Melin

Foto: Olle Melin

NoLi tar Singapore till Sverige

Modell av ubåt typ Västergötland

Ubåtsprojektet Northern Lights (NoLi) pågår med stor framgång under ledning av Första ubåtsflottillen. Projektet är ett samarbete mellan Sverige och Singapore.

Försvarsmakten har välkomnat officerare från Singapore, som ska utbildas för ubåtsjänst. Hälften av Singapore-besättningen har förkunskap om ubåtar, medan andra hälften saknar ubåtsbakgrund.

Mellan 1996 och 2003 var ett likadant projekt igång i Sverige med samma koncept: Föra över ubåtskunskap till Singapore. Projektet gick under arbetsnamnet RIKEN. Fyra ubåtar av Sjöormen-klass modifierades och såldes till Singapore. Projektet RIKEN medförde, att Singaporiens flotta på relativt kort tid lyckades bygga upp ett ubåtsvapen.

De två ubåtar, som nu köps av Singapore är ur Västergötlandsklassen. Ubåtarna anpassas på det sätt, som Singapore kräver. Den första av ubåtarna ska sjösättas namnges i mitten av juni.

Per-Erik Nyström, chef för NoLi, har haft anknytning till projektet sedan 1998.

– Singaporianerna är väldigt samarbetsvilliga och trivs i Sverige och det är ett roligt projekt att jobba med, säger han.

Reser sällan hem

Projektet framskrider enligt plan. Första besättningen kom till Sverige 2007 och har bott här sen dess. Ett år senare kom besättning nummer två. Besättningarna består av 30 man och åtta projektledare. Utbildningens första nio månader är teoretiskt lagd, varpå det praktiska till sjöss lärs ut ombord på en svensk ubåt av samma klass. – De är mycket lärorika, säger Per-Erik Nyström om Singaporianerna.

Utbildningen bedrivs på engelska men några artighetsfraser på svenska har singaporianerna lärt sig. Många officerare har fru och barn med sig till Sverige, vilket innebär stora förändringar för hela familjen.

– De som är lite yngre med familjen kvar i hemlandet, reser hem fler gånger om året. De som har familjen i Sverige åker hem ungefär en eller två gånger per år, säger Per-Erik Nyström.

– Det är många familjer som fått barn under tiden i Sverige. Under projektet RIKEN föddes inte mindre än 22 nya singaporianer.

– Som någon sa till mig; Vi tog hit två besättningar men levererade fem, säger Per-Erik Nyström och skrattar.

Kakelugnen och europeiska städer är favoriter

Peter Lager, planeringsofficer, konstaterar, att Singapo-

rianerna gärna bosätter sig i lägenhetsområdet Kakelugnen i Karlskrona.

– Så fort det blir en ledig lägenhet i området så vill de bo där, säger Peter Lager.

– De äter svensk mat, men vill gärna komplettera med kinesisk mat. Ibland kommer en buss från Göteborg med kinesisk kost och då kör de för att köpa mat,

Per-Erik Nyström och Peter Lager är väl insatta i officerarnas situation efter så lång tid.

Det är billigare att bo i Sverige för Singaporianer. Familjerna reser gärna runt i Europa för att se sig omkring.

– De är snabba på att ta sig runt i huvudstäderna. Kanske handlar det om att bocka av vilka städer man har varit i säger Per-Erik och ler.

Kulturkrockar

Kulturkrockar är vanligt förekommande. I Singapore lever man efter Feng shui, som bland annat innebär att ställa möbler rätt vinklade. Drakar ska inte få ”lägga ägg i hörnen” och det ska inte få framkallas onda andar, bara för att en möbel står fel. Det är viktigt för singaporianerna att följa Feng shuin.

– Vi var nöjda med inredningen i ett rum och sade: ”Nu får ni inte röra möblerna den här gången”, sade vi till officerarna. Efter ett tag hörde man, hur det möblerades om i rummet igen, säger Per-Erik lättamt.

Det går bra

Allt går enligt planerna för NoLi. Ett kontrakt har skrivits med Kockums, som anpassar ubåtarna efter Singapores krav och budgeten har hållits.

Fram till dess att projektet är klart, har singaporianerna ett pressat schema att följa. NoLi kommer att avslutas år 2011, då officerarna utexamineras och den sista ubåten levereras. Det lär bli en stor tillställning som avslut på projektet.

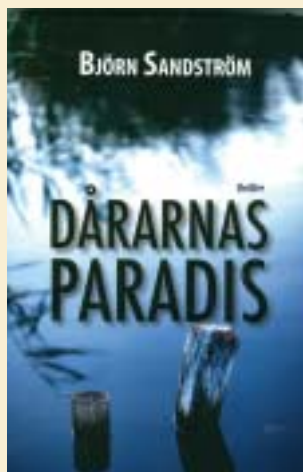
– Singaporianerna vill inte gärna bryta band. De gillar inte, när man stänger filer, så vi lär hålla kontakten, avslutar Per-Erik Nyström.

Madelaine Jonsson

Foto: Madeleine Jonsson

Per-Erik Nyström, projektledare, till vänster och Peter Lager

Dårarnas parad

Björn Sandström, Göteborgare, som började sin yrkesbana som officer vid kustartilleriet, men sadlade om till konsult inom ledarskap och ekonomi, har skrivit ytterligare en thriller kring efter framgången med "Operation Amasis, som kom ut 2008. Denna gång är handlingen förlagd till ostkusten och trakten av Oxelösund, där kustartilleribatteriet på Femöres huvud spelar en stor roll, även sedan det blivit en museianläggning. För mig som kustartillerist är det spännande att åter få uppleva de miljöer, som kom att prägla mina år i vapnet.

Liksom i förra boken finns ett persongalleri, där vissa figurer är lätt att känna igen för en kustartillerist. Sedan får författaren säga, vad han vill i den frågan.

Björn Sandström har åter skrivit en mycket spännande thriller, som inte lämnar någon oberörd. Den är lättläst och välskriven.

Kockums marina fartyg

Varvshistoriska föreningen i Malmö är ett mycket aktivt sällskap. Bl.a. har de gett ut en bok om Kockums marina produktion, som varit mycket omfattande genom åren. Jagare, torpedbåtar men kanske framför allt ubåtar har ingått i produktionen. Allt detta, blandat med många personliga minnen gör boken synnerligen intressant för den marint intresserade.

Ett mycket omfattande och rikt bildmaterial gör boken än mer intressant och bokens layout är strålande.

Kontakta Varvshistoriska föreningen i Malmö, om Du är intresserad av boken

Vi levde i verkligheten

Försvaret och det kalla kriget är ett projekt, som drivs av Försvarshögskolan i samarbete med Kungl Örlogsmannasällskapet och Kungl Krigsvetenskapsakademien.

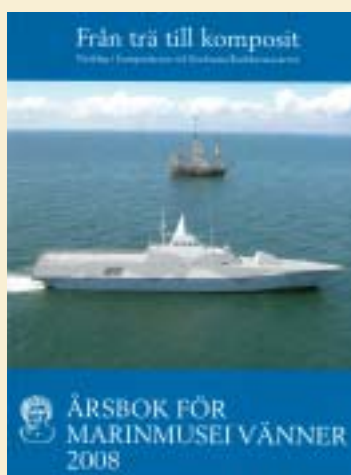
Nu har publikation nr 18 i projektet kommit med titeln "Vi levde i verkligheten. Marinens operationer och taktik under det kalla kriget. Projektledare för denna publikation är Rolf Edwardson, tidigare kommandörkapten och numera bibliotekarie i Kungl Örlogsmannasällskapet.

Boken innehåller ett flertal kapitel i ämnet enligt ovan med inledningsanförande och på följande diskussion. Till detta kommer ett antal hågkomster från de, som var med.

Kalla kriget är högaktuellt i många nutidshistoriska sammanhang och boken utgör ett värdefullt tillskott i ämnet.

Boken har ISBN: 978-91-977973-0-6

Bokpresentatör Olle Melin

Årsbok för Marinmusei vänner 2008

Så har den fyrtioåttonde upplagan av Årsbok för Marinmusei vänner kommit från trycket. Denna gång har boken getts ut i samarbete med Varvshistoriska föreningen i Karlskrona och det handlar om nutidshistoria i allra högsta grad. Boken har undertiteln "Från trä till komposit. Nedslag i kompositern vid Kockums/Karlskronavarvet och startar med Arköminsveparna och avslutas med Visbykorvetterna. Däremellan skedde ett antal stora fartygsbyggen åt Marinen och Kustbevakningen, men även produkter som tågfronter, kylrumselement, bogserade sjömål m.m. finns dokumenterat i boken. Ett särskilt kapitel ägnas åt de fritidsbåtar, som byggdes på varvet på 1960-talet

Författare är ett antal aktiva och f.d. ingenjörer vid varvet, vilka har en bred kunskap och mångårig erfarenhet av de olika produkterna. Undertecknad har fungerat som redaktör för årsboken och det har varit ett sant nöje att få vara med och ta fram denna bok.

Är Du intresserad av boken, ta kontakt med Asta Andersson vid Marinmuseum. Epost. Asta.andersson@maritima.se

Boken kostar 200 kr plus porto

Halva kungariket är ditt

Svenska folkets kulturarv
Statens fastighetsverk

Lars Hjertberg (huvudförfattare), Åke E:son Lindman (foto) och Eva Rosander (redaktör)

Gullers bokförlag

Pris 266 kronor

Längs vår långa svenska kust finns det inte mindre än 1 700 så kallade kronoholmar, som ägs av den svenska staten och därmed av alla svenska medborgare. Dessa öar, holmar och skär har ofta spelat en stor roll, när det gäller till exempel fiske och sjöfart. Kronoholmarna är en viktig del av vårt gemensamma kulturarv och förvaltas av Statens fastighetsverk (SFV). De flesta kronoholmarna finns i Norrbottens, Göteborgs och Bohusläns skärgårdar.

I den nyutkomna boken "Halva kungariket är ditt" presenteras kronoholmarna liksom andra statliga fastigheter, till exempel slott och parker, fyrar, nationalparker, naturreservat och ambassadbyggnader runt om i världen.

I boken berättas historien om närmare 300 byggnader och om den mark och de par-

ker, som omger våra slott och kungsgårdar. Åtta längre artiklar fördjupar sig i några utvalda ämnen; bland annat Kungliga slottet, Sveriges ambassader och Världskulturmuseet.

- Husen, markerna, slotten och fästningarna berättar det svenska folkets historia och vi vill göra det möjligt för var och en att stifta närmare bekantskap med detta, konstaterar generaldirektören Bo Jonsson vid SFV. Kanske kan boken också inspirera till något besök De flesta fastigheter som beskrivs har en publik verksamhet eller går bra att besöka ändå. Tanken bakom urvalet till boken har varit att ta med det mesta av det bästa och sådana fastigheter som vi svenskar har en relation till.

- Vårt uppdrag är att bevara och utveckla de statligt ägda fastigheterna för framtida generationer. Det innebär bland annat att husen vårdas, marken nyttjas och våra fantastiska svenska besöksmål levandegörs.

Sammanfattningsvis kan konstateras, att detta är en mycket intressant bok, som man gärna plockar fram och läser en bit i då och då. Boken är på mer än 300 sidor och formatet är ovanligt stort. Materialet är för de flesta säkerligen alltför omfattande för att sträckläsas. Tack vare uppdelning i kapitel med tydliga sidhänvisningar och kartor är det lätt att hitta, det man söker.

Texterna är lättlästa och intresseväckande. Till det positiva intrycket bidrar också i hög grad de utmärkta bilderna liksom en tilltalande formgivning.

En brist är att det ibland helt saknas bildtexter. I andra fall är de alltför små och svåra att både hitta och läsa.

Redaktör för "Halva kungariket är ditt" är Eva Rosander, Statens fastighetsverk. Huvudförfattare är Lars Hjertberg - journalist, bebyggelseantikvarie och kulturhistoriker. Fotograf är Åke E:son Lindman och formgivningen är signerad Carl Johan Hane.

Uno Gradin

Årsbok för Vaxholms Fästnings Museum och Vaxholms Fästnings Musei Vänner 2009

Vaxholms Fästnings museums årsbok handlar denna gång mycket om de marina delarna av Försvar i förvar. Därutöver finns en artikel om Cronstedt och Döbeln om Sveaborgs kapitulation samt en del andra smärre artiklar.

Batteri Arholma, Hemsö fästning (se artikel i detta numret av tidskriften), Museet för Rörligt kustartilleri (se nr 1 av tidskriften), KA 3 förbandsmuseum är artiklar i boken liksom en kort artikel om Oscar Fredriksborgs fort.

Utan tvekan intressant läsning för den historiskt intresserade.

Boken säljs via Vaxholms Fästnings Museum.

En värld av öar

Skärgårdsstiftelsen i Stockholm har åter kommit med en årsbok. Denna gång är det ett verkligt påkostat verk, som fått titeln "En värld av öar" med Annica Triberg som redaktör.

Ett flertal kapitel i olika ämnen gör boken mycket läsvärd. Några exempel: Landskapets ursprung, Skärgårdens kolonisation, Fiskarbönder och skärgårdsliv, De vita båtarna m.fl. kapitel, alla lika intressanta.

Ett mycket gediget bildmaterial förhöjer bokens värde avsevärt.

Boken ges ut av Bokförlaget Max Ström och boken har ISBN: 978-91-7126-145-8

Avresekorom för Somaliastyrkan

Så är då den svenska Somaliastyrkan (ME 01) framme i missionsområdet i Adenviken. Fartygen, HMS Stockholm, HMS Malmö och HMS Trossö transporterades ned redan i april i ett specialbyggt transportfartyg och styrkan lämnade Karlskrona och Sverige de 98 maj.

Dagen innan var det avresekorom i Amiralitetskyrkan, Ulrica Pia, där en sextett ur Marinens Musikkår spelade, amiralitetspastor Henrik Lindén och förbandspastor Christer Alvarsson, för övrigt amiralitetspastor före Henrik, predikade och genomförde altartjänsten. Senaste avresekorom i kyrkan skedde i samband med HMS Karlskronas långresa 2004.

Kyrkan var fylld av besättningsmän, anhöriga och en stor menighet, som passade på att önska besättningarna lycka till i deras viktiga FN-uppdrag att skydda mattransporterna till den svältande befolkningen i Somalia.

I samband med koromet överlämnade amiralitetspastorn en fartygsbibel till förbandschefen, kommandörkapten Magnus Jönsson och en nattvardskalk till förbandspastorn Christer Alvarsson.

Olle Melin

Kustkorvetterna HMS Stockholm (närmast) och HMS Malmö.
Foto: Jimmie Adamsson.

Lagfartyget HMS Trossö.
Foto: Jimmie Adamsson.

Besättningarna på plats i kyrkan.

Förbandschefen Magnus Jönsson tar emot fartygsbibeln av amiralitetspastor Henrik Lindén.

Besättningarna i givakt, när Ytstridsförbandens marsch (Svenska flottan) spelades.

Sextett ur Marinens Musikkår spelade.

Förbandspastor Christer Alvarsson, till vänster och amiralitetspastor Henrik Lindén.

Foto: Olle Melin

En av besättningsmännen är Tomas Petersson från Hasslö. Här ses han tillsammans med mor och far, Ulla och Jens Petersson samt mormor Maria Åberg.

Transport till Adenviken

Fartygen har bogseras in i Eide Trader och hon fungerar i princip som en flytdocka. Foto Ingmar Elofsson

Arbetet med att svetsa fast stöttor och annat pågick dygnet runt under flera dagar Foto Ingmar Elofsson

Efter en månads seglats, anlände stödfartyget *HMS Trossö* och de båda korvetterna *HMS Stockholm* och *Malmö* till operationsområdet för styrkan ME01. Här skall de som en uppgift skydda fartygstransporter med mat och förnödenheter i Adenviken.

Fartygen har transporterats till operationsområdet av ett specialfartyg, Eide Trader. Fartyget fungerar som en flytdocka och *Trossö* och de två korvetterna lastades ute på Yttre Redden i Karlskrona.

Därefter gick Eide Trader in till varvet och där gjordes fartygen, vad man kan säga, fast i speciella vaggor, som svetsades fast i Eide Traders skorv. Detta arbete genomfördes i två skift dygnet runt under ett par dagar, innan hon så småningom avseglade mot Adenviken.

Med fanns även ett antal containrar för underhåll och annat för styrkan ME 01. Personal från marinen och varvet var med under nerresan för att se till, att de olika systemen hölls driftsatta eller sattes i drift vid ankomsten. Ytterligare underhållspersonal och tekniker mötte upp

vid ankomsten för att allt skall vara klart, då besättningarna anländer

Att transportera fartyg på detta sätt är inte ovanligt, utan görs av mariner runt om i världen. Skulle fartygen gått för egen maskin, hade de förbrukat rejält med gångtid. Under tiden för transporten kunde besättningarna bedriva utbildning och förberedelser här hemma för att sedan kunna transporteras med flyg till fartygen och operationsområdet.

Flygtransporten till området genomfördes söndagen den 10 maj.

Ingmar Elofsson

ingmar@comsek.se

Eide Trader passage Helsinborg. Foto Barbro Nerhagen

Hemsö fästning

Denna gång tar S O Eriksson oss med till Hemsö fästning, en annan av de marina anläggningar, som ingår i Försvar i förvar.

Staden Härnösand anlades 1585, men fick vänta i nästan 100 år på att få militärt skydd. År 1684 stadfästes den gamla båtsmansindelningen, vilket innebar, att det i Ångermanlands kustland skulle finnas ett båtsmanskompani om sju sjökorpraler och 166 båtsmän.

Efter ryska härjningar längs Norrlandskusten beslöts att år 1788 organisera ett försvar åt sjösidan, liksom att vid Ångermanälvens inlopp bygga några mindre värn för kanoner.

Sedan ryssarna under 1808-1809 hade besatt större delen av Finland, gick de till anfall dels över Torneå, dels över Norra Kvarkens is via Holmöarna mot Umeå. Efter många strider och förvecklingar slutade detta för Sverige så olyckliga krig, med att Sverige avträdde Finland till Ryssland, varvid en ny östlig gräns mot Ryssland uppstod.

1839 års förslag att bygga en fast försvarsanläggning vid Ångermanälvens mynning kom att under årtionden bearbetas i olika kommittébetänkanden. Av yttranden från bland annat chefen för flottans stab framgick, att "Bodenfästningen icke ägde så stor betydelse för landets försvar i dess helhet, att den borde påbörjas, innan den av marinstatschefen föreslagna befästningsanläggningen vid Ångermanälvens mynning fullbordats".

1914 fattade riksdagen beslut om att anlägga Hemsö fästning och Luleå kustposition samt att sätta upp Hemsö kustartillerikår med två kompanier. En örlogsbas skulle byggas i Ådalen och en fartygsdocka skulle byggas i Gustafsvik. Hemsö fästning fick i uppgift att trygga svenska flottans förbindelser med örlogsdepån Gustafsvik, skydda örlogsdepån och i andra hand industriella verk mot förstörelse samt förhindra att förbindelserna mellan arméns delar norr och söder om Ångermanälvens skars av.

De beslutade fästningsarbetena påbörjades emellertid först 1916, efter att en provisorisk spärr anordnats på Åbordsön norr om Hemsön bestående av äldre fartygskanoner och en minering. Den 1 oktober 1917 inträdde Hemsö fästning bland rikets befästningar. Planläggning-

en för Hemsö fästning omfattade nu sju större befästningar, men av dessa kom endast Dalombatteriet, en del av Sannafortet och en del av Havstofortet till utförande, förutom batteri Getnäset på Åbordsön. Samtliga arbeten försenades på grund av strejker och ökade kostnader. År 1918 avbröts de flesta befästnings- och kasernarbetena på grund av det ändrade militärpolitiska läget.

Med andra världskriget höjdes försvarsberedskapen och Hemsö fästning fick återigen bemanning. Från Hemsö fästning och spärren Dalom växte kustförsvaret upp kring Härnösand. Ett intensivt upprustningsarbete vidtog. De tidigare planerade befästningsarbetena återupptogs och 1942 års försvarsbeslut innebar betydande förstärkningar utefter hela Norrlandskusten. Namnet Hemsö fästning ändrades nu till Hemsö kustartilleriförsvar.

De nu bevarade fästningarna byggdes under 1950- och 60-talen i skuggan av det kalla kriget, samtidigt som artilleriförbanden i det ursprungliga Hemsö fästning avvecklades. Vid Bofors fabriker fanns vid andra världskrigets utbrott ett antal fartygspjäser avsedda för export till bland annat Holland och Siam (nuvarande Thailand). Dessa togs i beslag och överfördes till det svenska kustartilleriet. Av dessa utnyttjades sex eldrör med kaliber 15,2 cm i tre dubbelpjäser för ett tungt kustartilleribatteri, som byggdes insprängt i det 140 meter höga Storråberget på Hemsön. Artilleriförbanden kompletterades successivt med modern eldledning och även en fristående eldledningsstation (ARTE KA 719). Pjäserna hade möjlighet att skjuta fyra skott per minut och eldrör på avstånd upp till 22 000 meter.

Vid Havsto udd, på nordöstra delen av Hemsön påbörjades 1961 utbyggnaden av ett lätt kanonbatteri med tre stycken 7,5 centimeters kanoner, som gav en eldhastighet av 25 skott per minut och ett skjutavstånd på upp till 10 000 meter.

Båda befästningarna utgör imponerande byggnadsverk, helt nedsprängda i berg och med utbyggda tunnel-system mellan samtliga funktioner. Alla installationer är helt intakta och omfattar utöver artillerimaterielen även radaranläggningar, stridledningscentraler, dieseldrivna elkraftverk, verkstäder, ventilations- och avloppssystem. För manskapet finns kök, matsalar, mässar, logement och hygienrum. Den totala personalstyrkan för

dess två batterier omfattade cirka 450 man och all personlig utrustning, utom eldhandvapen, ligger fortfarande upplagd i mobiliseringsförråd i berget.

Från tidpunkten för färdigställandet av de olika anläggningarna har utbildning av värnpliktiga genomförts på Hemsön i princip varje år fram till 1989, när de fasta kustartilleriförbanden fick ge vika för utbildning av amfibieförband. En förändrad världsbild under 1980-talet innebar omfattande förändringar inom Försvarsmakten och kustartilleriets fasta anläggningar längs den svenska kusten avvecklades som helhet.

Begreppet Hemsö fästning från 1914 års försvarsbe-

slut återuppstod den 10 september 1998, då regeringen bestämde att delar av spärrbataljon Hemsö med tillhörande truppbefästningar skulle bevaras interiört och exteriört som statligt byggnadsminne. De anläggningar som innefattades i beslutet var det tunga batteriet vid Storråberget och som omfattade tre stycken 15,2 centimeters pjäser i dubbellavettage, ett modernt 7,5 centimeters tornpjäs batteri m/57 och en yttre mätstation (ARTE KA 719).

S O Eriksson

15,2 cm pjäs i dubbeltorn

Verkstadslokal

Vad har du att berätta om kalla kriget?

På nationaldagen 2010 invigs Marinmuseums utställning "Håll gränsen" som handlar om Sverige under Kalla kriget, perioden 1979-1989. Vi vänder oss därför till dig för att få tag i berättelser, fotografier och föremål med anknytning till denna epok.

Kanske har du kvar kikaren som du spanade efter ubåtar med, kanske gjorde du lumpen i Flottans ubåtsjakt under 80-talet och vill dela med dig av dina minnen eller kanske har du till och med en bit av Berlinmuren sparad?

Är du intresserad av att hjälpa till att berätta historien om Sverige under Kalla kriget? Skriv till oss och berätta om stort och smått. Berättelserna kommer att sparas i museets arkiv för framtiden och vara en del av underlaget till den kommande utställningen.

Glöm inte att ange namn och kontaktuppgifter. Vill du vara anonym i utställningssammanhang, är det inga problem, men museet behöver kunna kontakta dig, om vi har frågor.

Har du frågor? Kontakta Johan Löfgren 0455-35 93 74 eller Lina Olsson 0455-35 93 76.

Skicka in din berättelse senast 1 september till:

Marinmuseum
Johan Löfgren
Box 48
371 21 KARLSKRONA

eller maila till: johan.lofgren@maritima.se

Dyk- och Navalmedicinskt centrum på Lindholmen invigt

I ett strålande försommarväder invigdes Dyk- och Navalmedicinskt centrum (DNC) på Lindholmen i Karlskrona.

Några dagar före invigningen träffade jag länsantikvarie Leifh Stenholm, som ansåg, att detta nya bygge utan tvekan är nummer ett av alla de nybyggen, som utförts inom Marinbasen de senaste åren. Och jag är benägen att hålla med.

Anläggningen är byggd på det utfyllda området mellan Lindholmen och Söderstierna och på den plats, där Karlskrona stad på 1960-talet byggde sitt första reningsverk. Reningsverkets gamla bassänger har tagits till vara som övningsanläggningar liksom källaren i reningsverkets huvudbyggnad.

Dyk- och Navalmedicinskt centrum är en försvarsgemensam resurs för all dyktjänst inom försvaret men har också ett omfattande samarbete med civila myndigheter som Kustbevakningen, Polisen, Försvarets forskningsinstitut, Landstinget i Blekinge, kommunal räddningstjänst m.fl. Samarbete med Greklands och Singapores flottor pågår och många andra länder har visat intresse för anläggningen. Marinbaschefen Ola Truedsson antydde detta i sitt tal, när han förslög att förkortningen DNC ändrades till NDC = nordiskt Dykcentrum.

DNC chef, Magnus Claesson, välkomsttalade och sedan följde talarna på rad; Fortverkets generaldirektör Lena Jönsson, marinbaschefen Ola Truedsson, landshövding Gunvor Engström talade, innan det var dags för riksdagsledamoten Annika Engblom att klippa bandet.

Annika Engblom skär av bandet

Fortifikationsverkets generaldirektör Lena Jönsson överlämnar anläggningens nyckel till marinbaschefen Ola Truedsson

Landshövding Gunvor Engström invigningstalar

Utsikt från fikarummet. OBS ej förmånsbeskattat

Nu nobbade hon Magnus Claesson sax och i stället drog hon fram en stor dykarkniv och skar av bandet. Närvarande ställföreträdande länspolischefen bortsåg i sammanhanget från knivlagen och ersatte den för dagen med "Överseendelagen".

Så följde rundvandring i de hypermoderna lokalerna och utsikten från fikarummet ut mot Karlskronas huvudinlopp är magnifikt, med fortén Kungsholmen och Drottningsskär från 1680-talet i blickfånget. Det är dock inte förmånsbeskattat.

En person skall nämnas i sammanhanget och det är Lars "Lalle" Petersson, mångårig medarbetare vid marinen's dykeriverksamhet. Han har tjänat som projektledare och länk mellan marinen, Fortifikationsverket och entreprenörerna och gjort ett fantastiskt arbete. DNC är att gratulera till en verkligt fin anläggning.

Foto: Olle Melin

Olle Melin

Projektledaren Lars "Lalle" Petersson

Den nya övningsanläggningen är bl.a. byggd i en av reningsverkets gamla bassänger

RÖRLIGA BLADET

Nr 2 - 2009

MUSEIFÖRENINGEN FÖR
RÖRLIGT KUSTARTILLERI

Vår adress

KA 2 Museiföreningen för Rörligt Kustartilleri
Marinbasen
Box 527
371 23 KARLSKRONA

Adressändringar

Vid adressändring glöm inte att vi behöver den för att nå Dig med Rörbladet m m

Redaktör

Sigvard Bengtsson

Att vara medlem

Vill Du bli medlem eller veta om vår förening, ring Sigvard Bengtsson tel 0455/33 60 20 eller Hans Willebrand tel 0480/ 33056

Medlemsavgifter

Vi har mycket humana medlemsavgifter:

- Årsavgift 20:-
- Ständig medlem 200:-

Vi uppskattar om Du hjälper föreningen med Ditt medlemskap, men behöver all ekonomisk hjälp och tackar i förhand för eventuell gåva

För att vi skall veta vem som betalt in pengar vill vi att Du meddelar namn och adress

Hans Willebrand tfn 0480 / 33056 eller
Sigvard Bengtsson tfn 0455 / 33 60 20

Inbetalning av medlemsavgifter

Föreningen har öppnat ett bankkonto där medlemsavgifter samt eventuella gåvor kan sättas in.

Clearingnr = 6741 (Handelsbanken)

Kontonummer = 152 252 088

Adress: KA 2 Museiförening för Rörligt Kustartilleri

c/o Hans Willebrand

Gräsgårde 4327

338 96 Ljungbyholm

Omslagsbilden

8,4 cm kanon m/1883

Innehåll

Del 5 av: Öv Sobeus bok
Det rörliga kustartilleriet 1902 -1945

Gåvor

Vi uppskattar om Du hjälper föreningen med Ditt medlemskap, men behöver all ekonomisk hjälp och tackar i förhand för eventuell gåva

Meddelande

Kamratträffarna på Militärhemmet i Karlskrona fortsätter under 2009 med följande dagar, som är **första tisdagen** i varje månad. **kl 0930**

7 juli, 4 augusti, 1 september, 6 oktober, 3 november och 1 december.

Väl mött till kamratlig samvaro

Museet

Öppettider:

Tiden 21 maj till och med 12 september:

Tisdagar o Torsdagar, Lördagar

Från den 5 juli till och med 9 augusti

Torsdagar, Fredagar, Lördagar och Söndagar.

Samtliga dagar kl 1100 - 1500

Ve 925 Midsommarveckan: STÄNGT

För mer information om museet besök www.ka2.se

OBS: Rörbladet

På grund av att Kustposten läggs ner som tidning och kommer ut på Internet, (w.w.w.ka2kamratforening.se) kommer Rörbladet också att komma ut under samma förutsättningar. De som inte är medlemmar i Kamratföreningen kan gå in på Internet se ovanstående adress och ladda ner Rörbladet. De som inte kan göra detta, meddela mig så kommer Rörbladet i pappersversion som vanligt

KA 2 Museiförening för Rörligt Kustartilleri har fått tillåtelse av författaren Urban Sobéus och av Militärhistoriska Förlaget att som följetong återge boken *DET RÖRLIGA SVENSKA KUSTARTILLERIET 1902-1945* i Rörbladet

Del 5

Till detta kan också kopplas en begäran från chefen för marinen att få bygga permanenta batteriplatser för de nya rörliga 15 cm batterierna m/37. Av dessa var en avsedd för norra Ålandshav vid Byholma vid Grisslehamn och en avsedd för södra Ålandshav på Björkö-Arholma vid Simpås. 15 augusti godkände Kungl. Maj:t denna utbyggnad. Detta är också pusselbitar i försvarsledningens omfattande Ålandshavssatsningen.

Inför Tysklands anfall mot Ryssland 22 juni 1941 ville ÖB Thörnellsätta X-operationen i verket, men återigen blev svaret från svenska regeringen nej.

1941 fanns en beredduppgift för sovjetiska flottan att från Tallin

och Hangö göra en stort upplagd kustinvasion och besätta Ålandsöarna.

Genom regeringens nej 1941 kom 1. 10,5 cm kanonbatteriet istället att grupperas på Södra Ölands västra del för skydd av en svensk minering och en bevakningsbåt vid Östby och Gräsgård. Denna minering kompletterade en tysk minering från svenskt vatten - Baltiska kusten. 9 juli gick tre tyska handelsfartyg eskorterade av tyska minsvepare in i den svenska mineringen varvid alla tre handelsfartygen minsprängdes och sjönk, varvid 150 - 200 man omkom. Batteri A skickades till Viken i Skåne per järnväg för skydd av en tysk-svensk ubåtsnätspärr som hade en lucka för passage strax ut-

anför Vikens hamn och batteri B grupperades på södra Vässarö under tiden det fasta batteriet byggdes.

Batteri A kom att vara grupperat i Viken som ett fast batteri ur KA 1 under hela kriget. 12 juni 1944 överförs förbandet till Göteborgs kustartilleriförsvär.

Genom att Tyskland och Sovjetunionen nu var bundna i ett krig mot varandra kom hotet mot Åland att vara mycket begränsat 1941 - 1944. Trots detta reviderades X-operationsplanen successivt. Det är enbart i slutet av kriget när krigslyckan vänt, Tyskland och Finland är fiender och Sovjetunionen trycker på västerut som Åland åter hotas. Denna gång är det tyskarna som överväger att ta Åland och Hogland, operation Tanne. Tanne West mot Åland ställs in efter det man misslyckats frigöra anfallsförband av tillräcklig omfattning och kvalitet.

Rörligt kustartilleridetachment på Gotland sommaren 1937

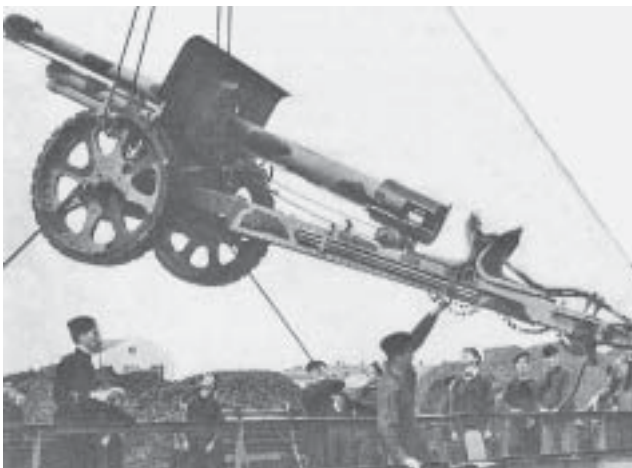
Sommaren 1937 beslöts att förflytta ett rörligt kustartilleridetachment till Gotland. Syftet var att göra personalen förtrogen med den unika Gotlandsterrängen, prov med ny materiel och den nya organisationen. Det rörliga kustartilleriets vara eller icke vara stod på spel. I diskussionen inför försvarsbeslutet om avvägningen mellan försvarsgrenarna fanns två uppfattningar. Armén ansåg att utbildning i skjutning mot sjömål kunde ske i arméartilleriet och att de nya 15 cm pjäserna borde tillföras armén. Kustartilleriet å sin sida hävdade motsatsen, de nya kanonerna borde utnyttjas längs hela svenska kusten och kunna skjuta sjö- och markmål samt tillhöra kustartilleriet organisatoriskt CKA, Wahlman pläderade för att det organisatoriskt skulle kunna användas som armékårartilleri även om pjäserna organisatoriskt tillhörde kustartilleriet. Han ansåg dessutom att det var lättare att lära kustartillerister skjuta markmål än arméartillerister att skjuta sjömål. För att visa att man kunde detta krävdes att man deltog i arméns fälttjänstövningar. För att prova detta så bestämdes 1937 att ett kabatteri skulle motoriseras och delta i arméns övningar.

Utsett till detta blev 1. 10,5 cm kanonbatteriet vars personal fanns på 5. kompaniet KA 2.

Redan när utbildningen påbörjades meddelade CKA 2, Åström, att batteriet skulle deltaga i arméfälttjänstövningen men också innan dess förläggas till Gotland för att dels pröva batteriet i sjömålsuppgifter och dels samverka med Gotlands trupper. Utbildningen skulle organiseras så att redan när man kom till Gotland skulle man kunna genomföra uppvisningsskjutningar.

Övningarna på Gotland avsåg rekognoseringar, förflyttningar, skarpskjutningar och samövningar med Gotlands trupper under militärbefälhavarens ledning.

Detachmentet utgjordes av chef med stab, ett 10,5 cm kanbatt med två pjäser och en pjäs i reserv. Bemanningen bestod av fyra officerare, två underofficerare och ca 120 man. Härutöver skulle en

Lastning av 10,5 cm kanon i Karlskrona inför Gotlandsövningen 1937. K E Westerlunds arkiv.

målvadledning bestående av transportbåten Jack med erforderlig personal och materiel medfölja.

Stora fordringar ställdes på batteriet och personalen valdes med omsorg: batterichef Bo Lindeberg, batteriofficer Henrik Lange, signalofficer Fredrik Gillberg, pjäschefer Curt Karlberg och K G Kahlund och stabsunderbefäl Jan Beckman. 5. kompaniets duktiga underofficerare Winther, bröderna Svensson, Nordh och Rossander ingick även. De värnpliktiga utgjordes av stamrekrytskolan och särskilt utvalda värnpliktiga av åldersklassen.

arméartillerister att skjuta sjömål.

Batteriet organiserades på signalavdelning, eldledningspluton, pjäspluton och tross och omfattade följande tyngre materiel: 3 kanoner, 1 personbil, 2 rekognoserings bilar, 1 motorcykel, 11 lastbilar, 3 större och 1 mindre släpkärra. Dessutom var avsikten att i Visby hyra 1 personbil och 5-6 lastbilar.

Man disponerade mycket begränsade ekonomiska resurser för övningen, varför transportkostnaderna vållade stora problem. Efter många alternativtbeslöt CKA 2 att materielen skulle transporteras från Karlskrona till Visby med pråmen Sturkö och en bogserbåt från örlogsvärvet. Materielen i pråmen skulle lastas i och ur med hamnkranar i Karlskrona resp Visby. Personalen däremot skulle åka tåg till Kalmar och därifrån Gotlandbolagets båt till Visby.

Övningen på Gotland skulle vara under 14 dagar och övningsledare var CGK Möller med kapten Nyman som adjutant.

För att ordna förläggning i Färösund och förbereda urlastningen i Visby skickades en rekognoseringsstyrka under ledning av Henrik Lange i förväg. Förläggning ordnades enkelt i kustartillerikasernen vid färjeläget i Färösund. Värre var det med Visby hamn. Hamnkranen var uråldrig, handdriven, med ringa lyfthöjd och saknade användbara lyftslingor. Räddningen blev Gotlandsbolaget som lånade ut alla sina lyftslingor och hjulsaxar för bilar och lovade att hjälpa till. Värre blev det med inledda bilar. Samtliga bilar borde enligt Lange "nedskrotats för flera år sedan". Efter en dags hårt arbete lyckades man få fordonen i ett sådant skick att de skulle klara resan till Färösund.

Huvudstyrkan och pråmen anlände på utsatt tid och urlastningen gick bra. Vid 7-tiden på kvällen startade motormarschen mot Färösund. Omgående började de inledda fordonen att haverera och det blev enskild färd för fordonen till Färösund. En bärgningsavdelning skickades ut från Färösund och lyckades bärga fordonen till Färösund. Det sista fordonet anlände halv två på natten och 6 mil hade då tagit 6,5 timmar att tillryggalägga. Nästa dag stod batteriet still i Färösund och trossen lyckades då få de inledda bilarna i sådant skick att de hjälpligt fungerade.

På fritiden var det inte mycket att syssla med i Färösund. Officerarna gick på ett kommunistföredrag som ordnats för detachmentet i Färösunds biograf. De värnpliktiga besökte traktens dansbanor och fick billiga bussresor till Visby.

Övningarna på Gotland var viktiga för kustartilleriet och inspekterades av både CKA och CKA 2. Marsch och grupperingsövningarna gick överlag bra. De smala grusvägarna hade god framkomlighet och det fanns gott om bra grupperingsplatser. Samövningarna gick också bra och man hade inga problem att förstå varann då kustartilleristerna anpassade sig helt till arméns terminologi.

Vid inspektionerna sköts två stridsserier. Den första sköts från Saigs som ligger innerst inne Hideviken, norr om Slite, med militärbefälhavaren närvarande. Vid skjutningen fanns både civila åskådare och kalkbrottsarbetare i närområdet vid pjäserna. Man delade ut bomull för att skydda åskådarnas öron men det tyckte kalkbrottsarbetarna var onödigt då de var vana vid sprängskott. De övertalades dock och var glada efteråt ty enligt deras uppfattning "är det skillnad på smållar och smållar".

CKA och CKA 2 kritiserade det mesta. CKA drev hela tiden eldöppnande mot sjömål på maxskottvidd 15 000 m för att hävda KA betydelse. Dessa serier misslyckades ofta då man skulle mäta in med inbasmätare på 15 000 m avstånd med åtföljande dåliga kurvor, stor mätspridning, stor längdspridning och felaktiga eldobsektioner. Resultatet av skjutningen var inte bra.

Gotlandsövningen 1937. Vinschning på Östergarn.
H Langes arkiv, VFM

Vädret var disigt med dålig sikt och den ena observationsplatsen såg ej målet.

Eldregleringen kom att grunda sig på en felobservation i diset. Batteriet fungerade väl men alla nedslag låg bortom målet och saknade verkan. Stämningen efter skjutningen var därför allmänt dystert. Serie nr 2 skulle skjutas på andra sidan Gotland vid Visborgs slätt. En västlig storm hindrade målbogseringen här och i stället sköt man från Bungenäs i östlig riktning. Skjutningen skulle ske i samband med en gruppering där man skulle visa hur lång tid det tog från man kom till grupperingsplatsen till dess man kunde skjuta första skott. Åskådare vid skjutningen var landshövdingen med närmaste medhjälpare, militärbefälhavaren med sin stab, C I 18 med några officerare, C A 7 med stora delar av officerskåren samt en del civila potentiärer i övrigt. En imponerande samling.

CKA och CKA 2 var med när batteriet gick ur sin tidigare ställning. Bägge två lade sig i verksamheten genom att till batterichefen säga: "Hoppas kapten vet vad den här skjutningen betyder för KA" resp "Om inte den här skjutningen går bra arresterar jag kapten!" När elden efter ett kort tag kom igång låg det första laget med en liten sidavvikelse och hitom. Observationsbordet visade en längdavvikelse på under 50 m. Inskjutningen avbröts och man öppnade verkanseld på aktuellt avstånd. Verkansskjutningen låg bra och en ändring med G gjordes mitt i serien. Träffar i målet observerades. Måltavlor föll, först den ena sedan den andra och till sist fanns bara ställningen kvar. Kanonerna sköt snabbt och låg väl samlade. Målet bedömdes som sänkt och skjutningen som succé. CKA:s slutkommentar till batterichefen var: "Viktigare uppgifter väntar batteriet", d v s Västerviksmanövern.

Efter CKA inspektion gick batteriet tillbaks till Färösund och för taktiska samövningar med Gotlands trupper under ledning av militärbefälhavaren.

Dessa övningar ägde rum inom området Slite-Östergarn och omfattade transporter och gruppering under strid mot en fiende som ej ännu hunnit landstiga. Man hade problem med proviantleveranserna till Färösund vilket innebar att när övningen startade en måndag så hade personalen ej hunnit få någon frukost. Detta föranledde Lange att efter grupperingen skicka samtliga fordon till trossen för utspisning och för att lägga på terrängkedjor typ Hipkins på alla drivhjul.

Så fort batteriet gått i ställning upptäcktes fientliga fartyg och man öppnade eld. Fienden belade därefter batteriets bplats med gas och en snabb omgruppering var nödvändig. Då stod Lange utan fordon vilka var hos trossen. Samtidigt anlände militärbefälhavaren för att se batteriet gå ur sin ställning. Det tog lång tid innan fordonen anlände och Lange tog personligen åt sig av generalens kritik för batteriets långsamhet.

Revensch fick man några dagar senare då man inför samlat A 7 demonstrerade att gå i ställning i mycket svår terräng. Man vinschade med hjälp av de nya vinschbilarna en pjäs upp på en svårtillgänglig kalkstensplåt.

Efter övningen marscherade batteriet till Visby där personalen skulle förläggas i tält på A 7 kasernområde. En storm blåste upp och slet loss tälten. Personalen fick då omförläggas till A 7 exercishus.

Stormen fortsatte och ökade till 26 m/s vilket innebar att hemresan fick skjutas upp. Trots fortsatt blåst och hög sjö lämnade personalen Visby nästa kväll och man anlände till fastlandet sjösjuka. Pråmen med materiel fick vänta ytterligare några dagar, men söndagen 12 september var detachementet återsamlat i Karlskrona, välbehållna och nöjda. 30

Västerviksmanövern 1937

Nästa del i den heta sommaren för rörligt kustartilleri var Västerviksmanövern. Manövern var ett första prov med motoriserat regemente - Svea livgarde - i Sverige. Kabatteriet ingick i styrka Nords förstärkningsartilleri som skulle vara helt motoriserad utom visst infanteri som transporterades med bussar. CKA och CKA 2 skulle följa hela övningen.

Styrka Nord skulle från Linköping förflytta sig i sydostlig riktning mot Västervik. Vägnätet bestod av smala och krokiga grusvägar. Kabatteriet gick långt bak i huvudkolonn men hade sin rekognoseringsstyrka i täten. Framryckningen skedde mycket långsamt och gick efter en timme i ren krypfart. CKA var flera gånger hos batterichefen och ville att man skulle köra om framförvarande förband. Någon sådan tillåtelse gavs ej och man fick inte heller gå i ställning vid sidan av vägen utan skulle hålla sin plats i kolonnen. Långsamheten berodde i stor utsträckning på att I 1 inte var så motoriserad som sades. Man medförde ett stort antal hästar på lastbilar. För att skydda hästarna under transporten var lastbilsflaken försedda med lämmar som ej gick under järnvägsviadukter. När man kom till en viadukt fick man stanna och lasta ur hästarna, ta bort lämmarna, köra under viadukten, sätta dit lämmarna och lasta hästarna. Inte undra på att det gick sakta.

Ett annat problem var vädret. Under själva övningen regnade det nästan oavbrutet vilket innebar att grupperingsterräng och småvägar snabbt blev sankta och svårframkomliga. Vinschbilarna kom till flitig användning speciellt när man skulle gå ur grupperingar. Så småningom fick batteriet order att gruppera men fick ingen eldorder trots påstötningar av CKA. Däremot när man gjorde framställning till styrkechefen att få utföra terrängbeskjutning av en förmodad fientlig batteriplats fick man tillåtelse. Det visade sig senare att fienden hade sin stab och batteriplatser inom det område som beskjutits.

Nästa moment i manövern var en "längre omgruppering i mörker". Förbanden skulle marschera med släckt belysning. Grupperingsorder gavs varje förband med en tidtabell som skulle hållas. En rekognoseringspatrull skickades i förväg för att förbereda en snabb gruppering.

Kabatteriet var marschklart enligt tidtabell men hindrades av att ett förband som skulle marschera före ej var klart. Man begärde då

Kronprins Gustav Adolf besöker 10,5 cm batteriet i Småland 1937
AMF arkiv, KrA

och fick tillstånd att gå före det hindrande förbandet. Batteriet marscherade på kolonn och höll alla anbefallda tider. När man var nästan framme vid grupperingsplatsen hejdades man av en stridsdomare som meddelade att ledningen bestämt att övningen skulle ske med tänd belysning då många förband blivit försenade. Man lydte men eftertankar ledde till att man stannade och släckte belysningen igen och beslöt att gruppera i mörker. Strax innan man kom fram till grupperingsplatsen passerade man en stor grupp åskådare bestående av press, militärattachéer, militärer m fl. Kabatteriet var det enda förband som gick mörklagt.

Rekognoseringspatrullen mötte och batteriofficeren Lange förde in pjäser, tross m m utefter en smal väg ca 1 km. Ställningskörningen skedde med helt mörklagda fordon och gick lugnt och tyst. Åskådarna som blivit intresserade av kabatteriet kom promenerande längs den smala vägen och frågade Lange när grupperingen skulle börja. Svaret blev "vi är eldberedda!" Kabatteriet blev klart betydligt före övriga batterier och fick snabbt igång sina radio- och trådförbindelser till skillnad från de andra förbanden. Kabatteriet underställdes en armédivision och utnyttjades som understödsartilleri och var fullt sysselsatt med bokföring genomgång där man konstaterade att en stor del av befälen saknade erfarenhet att leda motoriserade förband. Omgrupperingen under mörker hade gått dåligt, endast ett förband - kabatteriet - kunde hålla tidsprogrammet och gruppera med mörklagda fordon. Som avslutning framfördes: "Det i övningen deltagande kustartilleribatteriet har visat sig väl lämpat för användning inom armén".

Även CKA var nöjd och med tårar i ögonen bad han batterichefen framföra hans tack till personalen vid 1. 10,5 cm kanonbatteriet.

Lika översvallande var CKA 2 som formulerade sig på följande sätt: "KA 2 har under sommaren bevisat att rörligt kustartilleri passar för användning på Gotland och för att lösa uppgifter inom armén".

Därmed hade man visat att man klarade av bägge delarna och man kunde trötta men belåtna återvända till Karlskrona.

Utnyttjandet av rörliga kustartilleriförband 1939 -1945

Genom generalorder 24 augusti 1939 fastställdes vilka marina förband, bl a de rörliga kanonbatterierna som skulle rustas och ingå i förstärkt försvarsberedskap. I september utfärdades en svensk neutralitetsförklaring och en neutralitetsvakt motsvarande allmän mobilisering organiserades inom svenska marinen.

25 september resp 31 oktober ställde Sovjetunionen krav på Estland och Finland. Kustartilleriets värnpliktiga som skulle ryckt ut 6 december 1939 kvarhölls i tjänst och ersattes med andra årsklasser och i december var ca 60 % av mobiliseringsstyrkan i tjänst.

9 april 1940 genomför Tyskland sitt överfall på Danmark och Norge. Nu kommer kustartilleriets rörliga förband väl till pass i Skåne och på Västkusten.

10,5 cm rörliga kanonbatteriet i Vaxholm och på västkusten

1. 10,5 cm kanonbatteriet sätts upp under 1939. I mitten av juni får man pjäserna från arméförvaltningen till Vaxholm. Därefter vidtar snabbutbildning och omorganisation av personalen. Förbandet är avsett för detachement A och Åland och det är försvarsstaben som ser till att detachement A får en bra förstärkning.

Förbandet finns i Vaxholm berett att i Värtahamnen inskeppa för Åland. När detachement A ej skall till Åland beordrar CM att förbandet skall vara berett omgruppera till St Roten och grupperas där i sprängda gropar medan det fasta 15 cm batteriet Roten byggs under 1940. Väg byggs på St Roten och blir klar 20/3 1940. På Roten underställs 4. 40 mm lvakantroppen, två traktorer m m. Förbandet skall förläggas i baracker och vara berett att sjötransporteras från Vaxholm till St Roten 8 dagar efter order från 1 april 1940. 33

Isen hindrar denna plan. I stället planläggs 1. 10,5 cm haubitsbatteriet av Vaxholms fästning på St Roten. 8 mars görs en planläggning som innebär att förbandet med luftvärn skall köra på isen från Öregrund till St Roten. Isvägen rekognosceras och färdvägen läggs in på en karta. 1. 10,5 cm haubitsbatteriet kom aldrig till St Roten. Däremot 4. 40 mm lvakanto grupperades enligt plan på St Roten.

10,5 cm pjäs under gruppering. K-E Westerlunds arkiv

CM avsikt var att 1. 10,5 cm kanonbatteriet skulle "återgå i rörlig tjänst" efter St Roten. På grund av isläget finns förbandet kvar i Vaxholmsområdet 9 april 1940 då tyskarna invaderar Norge och Danmark och vii Sverige tas med överraskning.

CM sänder två signalmeddelanden 9 april på förmiddagen, vilka innebär att 1. 10,5 cm kanonbatteriet/KA 1 omedelbart ställs till CMDV förfogande på Västkusten. I ordern ingår även underställd 4. 40 mm akanto, men min uppfattning är att detta förband grupperades på St Roten i stället. Det rörliga kanonbatteriet skall transporteras på järnväg till Göteborg med lastning i Älvsjö och ankomst till Göteborg 10 april på morgonen

I CKA handlingar finns en skrivelse från batterichefen reservkaptenen H Bergman som redovisar vad som hänt på västkusten.

När man anländer till Göteborg den 10 april får man order av BAV (Befälhavande Amiralen för Väst kustens marindistrikt) att rekognoscera två batteriplatser dels på Hisingen utanför Göteborg och dels på Stångehuvud vid Lysekil.

Den 11 april får batteriet order av BAV att gruppera i Lysekil och med uppgift att största möjliga vattenområde skall kunna beskjutas samt att särskild vikt skall läggas vid sundet mellan Stångehuvud och Flatholmen. På denna plats är en kontrollerbar minering planlagd. Uppgiften är utanför inloppet till Gullmarn. Stångehuvud har på grund av sin bergiga natur svårgrupperad terräng. Samma dag den 11 april 1940 är 1. 10,5 cm kanonbatteriet grupperat i Lysekil och underställt BAV med uppgift att förhindra inträngande i Gullmarn och avvärja landstigningsföretag. Batteriet är grupperat 300 m NO Stångehuvud fyr och har 1. 40 mm lvakanbatt sig underställt med gruppering 100 m SO Stångehuvud fyr.

Detta är en bragd! Två dagar tidigare stod man i Vaxholm och väntade på att komma till St Roten, nu två dagar senare står man för inloppsförsvar i Lysekil på svenska västkusten.

Två dagar senare begär batterichefen 2 000 kr för förstärknings- och skyddsanordningar. För detta byggs/hyrs och inreds tre stugor i närheten av bpl som rymmer 30 man. Man köper cement, sand och hydr en cementblandare och bygger pjäsvärn, skyddsrum och ammunitionsrums samt staket runt fridlysta området. Stugorna görs isärtagbara så att de kan flyttas vid en omgruppering.

16 april rekognoscerar man en mer tillbakadragen bpl ca 600 m NO om den nuvarande. Den nya bpl har både för- och nackdelar jämfört med den beordrade. Under resterande delen av april och maj besöker överste Arbin, general Malmberg, BAV med kaptenerna Eng och Holm och framhåller för- och nackdelar med grupperingen.

14 juni inspekterar CKA batteriet: "förklarar batteriplatsen oduglig. Tager del av BAV:s instruktion och fritager BC för ansvar vid val av bpl". 35

CKA och BC gör en ny rekognoscering av batteriplats söder om den gamla och CKA talar om hur pjäserna bör föras dit och att detaljrekognoscering skall vidtas. BC är skeptisk till den nya platsen och påtalar att batteriet blir ännu mer fastlåst och att rörligheten ej kan utnyttjas.

4 dagar senare har BAV accepterat CKA nya platser och BC får order att skaffa kostnadsuppgift för nedsprängning av pjäserna på den nya platsen. Två dagar senare har kostnaderna bestämts till 1 500 kr.

Under sommaren är löjtnant Gunnar Sahlin batterichef. I juli är major Kihlstedt från KA i Lysekil för att rekognoscera batteriplatser för fasta batterier. BC visar honom då dels CKA bpl, dels den av BC rekognoscerade bpl och dels en ny bpl på Blåbergsholmen. Kihlstedt anser att Blåbärsholmen är den mest lämpade för ett fast batteri.

Något senare besöker överstelöjtnant Odenrick batteriet och tycker att läget är utsatt och att rörligheten ej går att utnyttja och att en mer tillbakadragen batteriplats vore bättre. BC redovisar då att detta stämmer med hans egen uppfattning och att han rekognoscerat två nya platser, dels en plats 600 m NO den nuvarande och dels en plats 1 800 m NO Lysekils järnvägsstation. Odenrick besöker dessa platser på återvägen.

9 juli accepterar BAV den nya platsen och begär en fullständig kostnadsredovisning för detta alternativ. Tre dagar senare lämnas kostnadsredovisningen in tillsammans med förläggingsplan.

I juli inspekterar ÖB batteriet och beser även den föreslagna bpl. ÖB uttalar sig inte om något av alternativen.

8 augusti vill BAV att dels skall en pjäs provgrupperas på den nya platsen och dels skall ett billigare och förenklat förslag över nya bpl lämnas in.

9 augusti lämnas detta förslag in och kostnaderna beräknas till 1 050 kr. 13 augusti tas 1. 10,5 cm kanonbatteriet ur sin ställning vid Stångehuvud.

Hela den här grupperingsföljetongen är tråkig att läsa. Varför fick inte de som förstod och skulle genomföra uppgiften större inflytande på grupperingen. BAV saknade vad jag förstär sakkunskap för att gruppera denna typ av rörliga förband. Författaren var vid denna tid 5 år gammal och bodde i Lysekil och hörde varken då eller senare talas om ett rörligt kustartilleribatteri i Lysekil 1940.

I augusti får batterichefen Bergman order att i samråd med 2. armékåren rekognosera snabba omgrupperingar till förberedda platser utefter Bohuskusten.

Rekognosceringsrapporten sänds in 1 september och omfattar följande: Huvudinloppen till Göteborg

Alt 1. 200 m N Bua

Alt 2. Kolseröd

Norra inloppen till Göteborg

Alt 1. Gunnarslyckan

Alt 2. Lycke

Kuststräckan Ellös - Smögen

Alt 1. L Bräcke

Alt 2. 1 900 m NO Lysekil (Här borde man stått från början)

Kuststräckan Hunnebostrand - Fjällbacka Alt 1. 1 800 m SV Kville

Alt 2. 3,5 km 0 Fjällbacka kapell

Strömstadsområdet

Alt 1. 500 m S Blomsholm Alt 2. vid Bö

Därmed var de olika alternativen klara på västkusten och dessa ställningar är för ett rörligt batteri i motsats till Stångehuvud där batteriet ställdes upp som ett fast batteri.

Batteriet återgår i september 1940 till Vaxholms fästning för nya uppgifter. När 1. 10,5 cm skall återgå till ostkusten skriver BAV till CM och vill ha detta eller ett motsvarande förband kvar på västkusten. Svaret blir att 1. 10,5 cm batteriet skall kunna utnyttjas på andra platser i Sverige och att pjäserna är lån från armén. 2. 10,5 cm batteriet är avsett för Gotland samt att ytterligare 10,5 cm batterier ej anskaffas för kustartilleriet. 37 10,5 cm rörliga kustartilleribatterier i Karlskrona och Skåne.

I januari 1939 finns enligt en fördelning som ges ut av Sjöförsvarets kommandoexpedition, två 10,5 cm kanonbatterier vid KF/KA 2.

1. 10,5 cm kanonbatteriet tillhör detachement G [som i Gotland] och skall vara berett att flyttas till Gotland vid behov.

2. 10,5 cm kanonbatteriet tillhör detachement A och skall på samma sätt vara berett att flyttas till Åland.

Någon gång tidigt 1939 överförs 1. batteriet till Gotland, medan 2. batteriet blir kvar i Karlskrona när svenska regeringen säger nej till överförandet. Batteriet skall i stället under 1939 omorganiseras och förses med ny personal och moderniseras och förses med motorfordon. Anskaffningen av fordon blev försenad, varför utbildningen fick bedrivas med reducerad tillgång på fordon. De sista bilarna levererades ca 1 april 1940 och var ej färdigutrustade utan kompletterande arbeten fick utföras i Karlskrona. Under denna tid hade batteriet ingen marschberedskap. 8 april var man klar, dvs dagen före tyskarnas anfall på Danmark och Norge.

8 april fick man först en veckas marschberedskap som på kvällen kompletterades med marschorder från 9 april.

9 april kl 1155 skickar CM order per signalmeddelande att förbandet senast 9 april kl 1500 skall landsvägstransporteras via Kristianstad till Helsingborg där det underställs chefen 1. fördelningen.

Kl 1540 anmäldes batteriet marscherett. Kapten Bo Lindeberg som var batterichef skall själv få berätta vad som hände.

Lindeberg var när kriget bröt ut 1939 chef för 2. 10,5 cm kanonbatteriet på Gotland och skickades andra mobiliseringsdagen i april 1940 från Färösund till Karlskrona med ett målflygplan. I Karlskrona blev han chef för motsvarande batteri och chef för 5. kompaniet på Oscarsvärn med uppgift att organisera och utrusta förbandet till rörligt motoriserat kanonbatteri.

”Avmarsch kl 16 00.

Sambandsofficeren sändes i förväg till försvarsområdesbefälhavaren. Jag förde själv befälet över batteriet i övrigt som gick på en kolonn. Körningen måste göras försiktigt. Flera motorer var ej inkörda - de hade inte ens gått 20 mil - och många motorförare var ej ordinarie beroende på isoleringen [scharlakansfeber på Oscarsvärn]. På kvällen mötte vi sambandsofficeren som meddelade: Ingen grupperingsorder. Fobef möter i Ödåkra.

Onsdagen 10 april kl 0015 gjordes anmälan för fobef som sade:

Jag vet ej hur kustartilleribatteriet bäst skall användas. Vad föreslår kapten?

Jag anhöll då om orientering om egna trupper.

Fobef: Jag har inga trupper.

Landstorm?

Fobef: Det vet väl kapten att landstormen är hemförlövd.

Finns det ingen?

Fobef: Jo, det står två pansarvärnspjäser bemannade av några underbefäl från kavalleriet på hamnpiren. Annars finns det inte en soldat.

Resultatet blev att vi tilldelades uppgiften att förhindra landstigning i Helsingborg samt å stranden norr och söder därom.

Batteriplats: Inom området öster Kulla-Gunnarstorp (mellan Helsingborg och Viken).

Fobef: Kapten vet väl att Öresundsförträngningen vid Helsingborg är internationellt vatten? Ett eldöppnande kan därför innebära krigshandling. Men under inga omständigheter får batteriet öppna eld för sent!

Jag beordrade batteriet till väntplats i skogen sydväst Nällåkra och snabbrekognoserade själv batteriplatsen i sydkanten av samma skogsparti. Uppehållsplatsen förlades i den höga strandbrinken i sydkanten av Hittarp. En 3 m inbasmätare placerades vid batterichefens uppehållsplats och en 2 m inbasmätare i tornet på Kärran i Helsingborg. Förbindelse till fobef upprättades över permanenta nätet. Linjen var ständigkopplad de första dagarna.

Batteriet var eldberett omkring kl 1600. Båringen till mätstationen Hittarp fältmättes med snabbvinkellåg, avstånd efter eldledningskartan. Luftvärnskulsprutan grupperades vid batteriet och uppehållsplatsen samt med alternativa ställningar för strandförsvaret.

10 april på eftermiddagen: Orientering från fobef. Tyska trupptransportfartyg genom sundet. Livlig tysk flygverksamhet. När de tre tyska fartygen på cirka 9 000-11 000 ton jämte eskortfartyg passerat Ven, närmade sig 6 tyska jagare med hög fart norrifrån.

Målföljning var igångsatt. Vädret var lugnt och klart.

Fobef: Ni ser väl fartygen?

Söder om Helsingborg saktade tyskarna farten till lägsta möjliga. Jagarna mötte och vände.

Fobef: Batterichefen får öppna eld enligt eget bedömande om fartygen går in.

Strax därefter fylldes fartygsdäcken som förut varit helt tomma. Högtalarna lämnade tydligen orientering. Så hördes: Heil, heil, heil. Konvojen ökade farten och fortsatte norrut. Det kan inte förnekas att det hela var spännande. På den danska sidan syntes hela dagen livlig tysk transportverksamhet. Tysk flagga var hissad på Kronborg.

På kvällen: Telefon från fobef expedition: Det är Häger. Jag är bataljonschef, batteriet är underställt mig.

Skönt att inte vara ensam, hur är bataljonen grupperad?

Häger: Jag har ingen trupp. Den kommer först i morgon. Kan du låna mig en bil ett dygn?

Bataljonen grupperades följande eftermiddag för bevakning av försvarsområdets hela strandlinje.

Senare på kvällen: Fobef själv: Jag har fått orientering uppifrån att tysk landstigning troligen kan väntas. Underlydande personal skall orienteras om att Sverige kan befinna sig i krig innan morgonen.

Batteriets personal uppträdde lugnt, men det var svårt att få dem som ej posterade att vila på stridsplatserna. Ammunitionsbetjäningen ville inte lägga ifrån sig ammunitionen.

Splitterskydd var klara för pjäserna. Sammanställningsplatsen var nergrävd och enkla närförsvarsställningar färdiga.

Torsdag den 11 april: Omkring kl 0015 kom rapport från batteriplatsen: En del karbiner har försvunnit. Efter någon timme klarades sammanhanget upp. Karbinerna hade lånats av kockarna och annan ekonomipersonal. som på den tiden var beväpnade med huggare, med motiveringen: Dom [i sammanställningsplatsen] har sitt jobb där nere, vi kan skjuta.

Omkring kl 0150: meddelande från fobef: Mindre fartyg - möjlig landstigningsbåt - på väg över från Danmark, söder om Helsingborg. Är batteriet eldberett?

20 minuter senare: Är batteriet eldberett?

30 minuter senare: Har ni märkt något? Eldberedda?

(Det visade sig senare att det var ett antal danska fiskebåtar som flydde till svenska hamnar)

Natten var annars lugn och stilla. Viss flygverksamhet iaktogs över sundet samt över danska landet. Bevakningsfartyg siktades i höjd med Viken. Från fobef: Skärpt bevakning i dagningen.

I dagningen: Kraftigt motorljud hördes i nordost. Någon orientering om egen flygverksamhet hade ej lämnats. Samtidigt siktades

söder Helsingör fyra fartyg, som senare visade sig vara 2 Vorpostenbooten och 2 minsvepare.

Pjäschefen vid ena luftvärnskulsprutan rapporterade: Sex flygplan i nordöst, låg höjd. Flygplanen hade kurs rakt mot batteriet. När de var några hundra meter från batteriplatsen syntes gnistor från planen. Vi trodde först att planen öppnade eld. Jag vet att en tanke for genom mitt huvud: Hur vet de att vi finns här? (Vi kunde omöjligt ha varit bättre maskerade i den idealiska terrängen). Ögonblicket efteråt märkte jag att planen var svenska. Lättnad!

Batteriet skulle ha haft en 40 mm lvakanto med sig men denna blev kvar på Aspömad. De följande dagarna lugnade det ner sig för batteriets del och det hela gick över.

Tillförseln av förband i försvarsområdet kring Helsingborg är intressant.

9 april - tyskarna anfaller Danmark och Norge, inga trupper i försvarsområdet

10 april - ett kustartilleribatteri

11 april - bataljon Häger, ett utbildningsförband

12 april - de första infanteriregementena

13 april - en hel armékår börjar anlända

Sveriges beredskap i Skåne var som synes allt annat än god. Samma sak vad gäller artilleriet. På femte dagen ingick förbandet i en division ur A 6. Inom en vecka fanns 24 armébatterier på plats.

Engelska flygplan fällde minor nattetid. Tyskarna svepte på dagarna och många minor sprängdes i minsvepen. Även några handelsfartyg minsprängdes.

Batteriet omgrupperades senare till stranden norr Skälderviken, där det stod kvar till midsommar. På midsommardagen fick man order att marschera till Öland (Gräsgård?) men ny marschorder ändrade målet till Karlskrona

Det är intressant att jämföra förbanden i Lysekil och Kulla-Gunnarstorp.

I Lysekil hade förbandschefen mycket litet inflytande på gruppering m m som bestämdes av chefer högt i hierakien. I Kulla-Gunnarstorp var det tvärtom, batterichefen bestämde det mesta.

Alternativet Kulla-Gunnarstorp är nog att föredra om man har en så erfaren och duglig batterichef som Bo Lindeberg. Speciellt kravet på kunskaper att i Öresund öppna eld eller ej ställde stora krav på cheferna på olika nivåer.

Det är i dag oförståeligt att det första stridsberedda förbandet i Helsingborgsområdet var ett rörligt kustartilleribatteri från Karlskrona.

. Traktorgruppering av 10,5 cm pjäs

Hellyckat nordiskt Militärt Kamratföreningsmöte

I dagarna fyra var cirka 250 deltagare från militära kamratföreningar i Danmark, Finland, Norge och Sverige samlade, när Marinbasen, F 17 och Helikopterflottiljen stod som värdar för det trettioandra Nordiska militära Kamratföreningsmötet.

För Karlskronas del var det fyrtio år sedan sist, för 1969 var ungefär lika många på plats i örlogsstaden för samma evenemang. En finsk militärmästare, Arto Pekkala, var den ende deltagaren 2009, som var med för fyrtio år sedan.

Temat för årets möte var Vatten, världsarv och Vänskap. En arbetsgrupp ledd av överstelöjtnant Peter Glimvall, svarade för arrangemangen, som blev hellyckade.

De fyra dagarna, som mötet varade, hade var sitt tema – Karlskronas dag, Försvarmaktens dag, Världsarvsdagen samt På återseende.

Nedanstående omfattande bildreportage ger innehållet under dagarna i ett nötskal. Tyvärr finns inga bilder från besöket i Kallinge.

Olle Melin

Foto: Olle Melin

*KA 2-oktetten underhöll vid två tillfällen i Trolle matsal.
Foto Lars Svanström*

*Uppställning för invigning. Andre från vänster är KA 2
Kamratförenings Göran Kockum*

Deltagarna uppställda på Trolle för invigning

*Marinbaschefen Ola Truedsson förrättar
invigningen under överinseende av bl.a.
Christer Olofsson, ordförande SMKR*

Trumpetare ur Marinens Musikkår blåser fantfart-rumpeter i Marcia Carolus rex

Korum i Ulrica Pia. Michael Carlsson med KA 2 fana

Korum. Längst fram marinbaschefen Ola Truedsson

Bengt Belfrage, internationellt känd hornist, spelar i valthorn i en egen specialkomposition

Blekingedelegatioinen. Från vänster Rolf Svensson och Hans Pettersso, Flottans Män Karlskrona, Benny Hellström och Allan Lindgren från F 17 Kamratförening. Göran Kockum och Kent Alritzson från KA 2 Kamratförening samt Bo-Inge Andersson, Flottans Män Karlskrona. Gustav Karlsson saknas på bilden.

Den svenska truppen på marsch mot Stortorget

Medföljde ej med tåget

Kent Alritzson med KA 2 Kamratförenings fana

Med Marinens Musikkår i täten har man nått Stortorget

Kommunfullmäktiges ordförande Gunilla Ekelöf hälsar välkommen till Karlskrona

Kommunrådet Karl-Gösta Svensson hälsar välkommen till kommunens mottagning på Marinmuseum

Deltagarna uppställda på Stumholmen

Fanborg på Stumholmen

Rolf Svensson och Hans Pettersson Flottans Män Karlskrona vid Marinmuseum

Marinbaschefens mottagning i Mönstersalen

Mingel på Marinmuseum

Ordförande i Flottans Mäns Riksförbund Johan Forslund och marinbaschefen

Svensk samling vid kaffeborden på Kungsholmen

Välutrustad norsk deltagare

Uppställning vid Kungsbron för kransnedläggning till sjöss. Foto Kent Alritzson

Bengt Belfrage blåste tapto vid kransnedläggningen. Foto kent Alritzson

Kransnedläggningen ägde rum på postjakten Hiorten. Foto Kent Alritzson

Mingel på länsresidenset hos landshövding Gunvor Engström

Ordförande Flottans Mäns Riksförbund Johan Forslund tillsammans med danske delegationsledaren på residensets balkong

Karlskrona Volontärregemente hade förevisning på Lindholmen före banketten

Fältartister underhöll på Lindholmen före banketten

Honnörsbordet med bland andra marininspektören, landshövdingen, marinbaschefen, kommunalrådet K-G Svensson m.fl.

Åter en bild på Bengt Belfrage. Han inledde banketten med att på valthorn spela en för SMKR specialskriven fanfar

Ola Truedsson välkomsttalar i Repslagarebanan, där banketten gick av stapeln

Militärmästare Arto Pekkala från Finland var den ende av deltagarna, som var med på motsvarande möte i Karlskrona 1969.

KA 2 Kamratförenings representant Kent Alritzson vid banketten

Födelsedagar m.m.

Vi gratulerar

85 år

Arne Brännerud	Skarpnäck	12/7
Henry G W Carlsson	Värnamo	12/8
Tage Jannemark	Särö	27/8
Ebbe Javenius	Helsingborg	3/9
Claes Hammarsköld	Stockholm	8/9

80 år

Roland Althini	Kristianopel	1/7
Rune Håkansson	Lyckeby	15/7
Kristina Bohlin	Karlshamn	14/8
Nils-Erik Svensson	Skärholmen	9/9

75 år

Rolf Wellbring	Nättraby	10/7
Göthe Karlsson	Hasslö	1/8

70 år

Rodney Svensson	Karlskrona	26/7
Bo Österstad	Kalmar	26/9

65 år

Jan-Olof Odermalm	Karlskrona	7/7
Björn Jäghagen	Rödeby	20/8
Anders Karlsson	Johannishus	30/8
Rolf Mattsson	Sturkö	30/8
Sten-Erik Kromnow	Ronneby	11/9
Krister Wictorsson	Sibbhult	27/9

60 år

Anders Broman	Växjö	25/7
Hans Sundström	Vallentuna	16/8
Hans Assarsson	Nättraby	28/8

50 år

Mikael Eriksson	Upplands Väsby	10/6
-----------------	----------------	------

40 år

Tony Johansson	Lyckeby	16/5
----------------	---------	------

35 år

Anders Engkvist	Karlskrona	24/5
-----------------	------------	------

Avlidna kamrater

Erik Eckerbom	Karlskrona	2008
Gunnar Saur	Karlskrona	20/3 2008
Erik Hörsta	Bandhagen	9/2 2009
Gert Kaffa	Arkelstorp	17/2 2009
Lennart Seerbe	Karlskrona	2/4 2009
Jan Söderbom	Lyckeby	13/5 2009
Gerd Söderbom	Lyckeby	7/6 2009
Bengt Östborn	Örkelljunga	2009

Nya medlemmar

Vi hälsar Gunvor Ronnefalk Nättraby välkommen som medlem.

Spinken

Den vackraste fågel är den jag såg idag
liten spinkig och klen
den trippade fram
på smalaste ben till mitt välbehag
Och solen sken med fullaste kraft
i den skönaste stund jag någonsin haft

Den fågeln kom som en skänk
skingrade ödsligt vintertänk
när den spatserade fram till min bänk
och i ett stänk av vårmod
jag kände mej fri

Men fågeln gick mig förbi
jag sökte dess blick för att förstå
denna fågels propå
men borta var spinken då.

Bengt-G Lex

Grillfest på Skönstavik

Torsdagen den 13 augusti kl. 1600 genomför vi tillsammans med
Flottans Män grillafton på Skönstavik.

Kostnad 100 kronor.

Anmälan senast 5/8 till Lars Iger tel. 0455-80587